

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**In hoc corpore continentur tripartite historie ex Socrate
Sozomeno et Theodorico in vnu[m] collecte et nuper de
greco in latinu[m] translate libri numero duodecim ...
Cassiodori senatoris iam ...**

Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius

Augustensis, [ca. 5.II.]1472

[Liber primus]

[urn:nbn:de:bsz:31-323790](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323790)

Incipiunt tituli libri primi,
 Allocutio Sozomeni ad imperatorem Theodosium. Ca. .j.
 Cur gentiles facilius q̄ hebrei fidē xpi perceperint. Ca. .ij.
 Que fuerit intentio Sozomeni historiam conscribendi et ex quibus
 priorū gesta collegerit. Ca. .iij.
 A quo tempore historie fecit inīcium. quomodo Constantino signū
 sit crucis ostensum. qui imperatores et cesares p̄ idē fuere tempus,
 Capitulum quartum,
 Quomodo Constantinus christianum dogmā cognouerit. Et de
 miraculis crucis. Et morte maxencij. Ca. quintum.
 De derogatiōe paganorū contra Constantinum. Sextum.
 De Constantio patre constantini. Caplm vij.
 Quōd lucinius fugatus vel christianos fuerat persecutus et nouiss:
 me victus. Capitulum viij.
 De legibus quas constantinus pro christianis protulit et de muta:
 tione rituum paganorū christianorumq; prouectu et de victorijs ei:
 et veneratione religionis. Nonum.
 De diuersis excessibus eorumq; conuersatione. Decimum.
 De diuersis monachis et eorum institutione. vndecimum.
 Quomodo contra ecclesiam arrius sit exortus. Duodecimum.
 Epistola alexātri pontificis alexandrim ad vniuersas ecclesias ad
 uersum arrium. xij.
 Eiusdem ad alexandrum constantinopoleos episcopum. xiiij.
 Ep̄la arrij ad Eusebium. Capitulum. xv.
 Epistola Eusebij episcopi t̄jri ad Paulinum. Ca. xvj.
 De potentia nicomediensis eusebij. Ca. decimumseptimum
 De meletianis. Et quomodo sint ab ecclesia segregati. quia
 nolente alexandro arrium suscipere p̄r diuersa loca arriani conci:
 lia celebrabant. Ca. Decimumoctauum,
 Epistola constantini principis ad alexandrum pontificem alexan:
 drinum et arriū per quam hortatus est vt reuerterentur ad pacem.
 Capitulum decimumnonū.
 Quia tam pro arria questione qm̄ p̄ pasce die celebrari uelū. xx
 Explicunt tituli primi libri,
 Incipit liber primus feliciter. Allocutoria Sozomeni ad impatorē

Erunt antiquis principibus diligentie studiū
uisse ut eis amatores quidem ornamentorum
purpuram atq; coronā et his similia prepa-
rarent, Librorum vero habentes intentiōem
circa quasdam fabulas occupati conscriptiōes
agerent que audientiū coram mulcerēt. Porro
bella sectantes s; ut sagittā oportune dirigerēt
bestiam prosternerent lanceam bene iacularentur aut equum decēter
ascenderent. Prestabantur enim singulis regalibus eorum studentes
rebus illis que forent gratissima dominati, Alius itaq; lapides pre-
ciosos difficile compertos offerebat, Alter tinctura purpure clariores
Phurimī poemata aut diuersas conscriptiones insinuabant. Alii
bonā cingula aut optimum armorū pandebat vsum. Maxima vō
et imperialis putabatur huius popularis virtutis pars illa fore s;
ad quam tunc amantis intentio declinabat. De pietate autem que
est verus emanatus imperij nulli studiose quodāmodo sermo fuit,
Sed tu potētissime theodosi ut complexiue dicam s; cunctam supera-
sti deo iuuante virtutem, Purpura siquidē corona qua videris pp̄
inspicētes s; quia est maiestatis signum circumdari pietatem tibi
et clementiam intrinsecus semper enutriūt vnde conscriptores et pre-
fecti ac reliqui subiectoy s; circa te tuosq; laborant actus. Decerta-
tor autem positus iudex q; libroy non camerato eloq; caperis. aut
qualibet figura furtū pateris veritatis s; sed p̄fecte metiris vtrunq;
sermonem proprium aptās cause s; figuram quoq; dictionis et par-
tes et ordinem et congruentiā et eloquium et compositionem et col-
lectiones et sensum et historiā profunde discutēs. Compētas autē
recitantibus et tuo iudicio et fauoribus oportunis nec non aureis
imaginibus et positione simulacroy et donis et honoribus vniuer-
sis, Qualem vero te circa recitantes prebes tales dudum fuerunt
iudices circa dulciloquum homerū. aut leuas circa simonidem aut
dionisius sicilie tirannus circa platonem socratis discipulum. aut
philippus macedo circa theopompum historiographum. aut seuerus
cesar circa appianum qui metris piscium genera et naturas capti-
onem q; narrauit, Crete siquidē mille numismata carmini com-
pensantes homerico s; et tanq̄m de excellentissima largitate gliantes

In publica statua munera descriperūt ; aleuas autem et dionisius
et philippus nequaquam animo parciōses fuere cretētibz de supba
se republica philosophia qz iactantibz . qui velociter illoz statuam
imitari potuerāt nisi ope fuissent minores in munere. Seuer⁹ autē
cesar pro metrico poemate p versū vno aureo donās appianū tātz
prebuit de largitate miraculū ; ut aurea carmina appiani haec tenē
apud plurimos nominētur . Hec dona fuerūt olim amantium
litteras et doctrinā. Tu vero potētissime principū nullo priorū excel
lentia minor inueniris . largitatibz tuis circa dictiones exhibitis sed
michi videris nō incongrue talia facere . nam cum oēs virtutibus
euiceris studiose ad clementiū semp q tua sunt euehis . quōz historiā
rerū olim gestarū apud romanos et grecos integerrime cognouisti .

Amunt etenī te p diē quidē exerceri armis et corpore . subiectōz qz
negocia disceptare iudicare simul et agere . modo seorsum modo cō
muniter que sunt agenda considerare . noctibus libris incumbere .
Fertur autem tibi ad eorum scientiam ministrare candelabrum ar
te mechanica factum . et sponte fundens oleum ī lucernam ut nul
lus circa regalia constitutus in laboribus tuis cogatur affligi ; et
nature vim faciat somno repugnans . Sic equidem demēs et man
suetus circa proximos et circa oēs existis . celestem regem tuum imi
tando patronum . cui gratum est super iustos et iniustos pluere . et
solem facere oriri . et alia simul inuidia recedente largiri . Per multā
vero doctrinā audio te etiā lapidum scire naturas . potestates qz ra
dicum . effectus qz curarum nō min⁹ salomone dauid filio . Magis
autem potiozem virtutibus . Ille liquidem factus libidinis seruus
pietatem non custodiuit ad terminum . que illi causa fuerat bonoz
et sapientie . Tu vero o potentissime ; negligentie obijciens rōnez
videris non solum hominibus iuste sed etiā corpori et anime passio
nibus imperare . Si autem oportet et hoc dici ; audio te etiam totū
cibi vel poculi desideria superare ; et neqz poma dulcia . neqz aliud
quicquam speciosum appetere nisi quantum ad tactum conuenit et
solummodo sapor congruerit . primo tamen benedicere omnium
creatorem . Sitim vero estum . et frigus . ferre consuetus ; quoridi
anis exercitationibz iam ipsam continētie putaris habere naturā
Tudum liquidem in ponto ciuitatem eracliam ab hercule nōiataz

4
videre festinans et laborantē longe tempore subleuare. in estatis ar-
dore per bithiniam faciebas iter. sole vero circa diem medium vehe-
menter oriente. videns te quidam iter agentium sudore multo siml
et puluere squalentē quasi prestaturus occurrēs. obtulit tibi poculū
valde perspicuum et velut radijs emicantem suauissimum quendā
potum in eum mittēs et aquam frigidam superfundens. Tu vō o
potentissime sumens. Laudasti quidem pro sua magnanimitate
virum. et largitate principali post paululum cumulasti. Sed cun-
ctis militibus ad illius poculi claritatem nimis inhiantibus et be-
atificandis qui esset bibiturus eum. rursus ei poculū reddidisti.
precipiens ut quo vellet vteretur eo. Vnde michi iuste videtur tuis
virtutibus superatum etiam alexandrum. de q̄ narrat ab eis q̄ opa
illius ammirantur quia ei dum per in aquosa loca properaret cū
macedonibus. diligens quidam miles aquam inueniens hausit et
obtulit ille vero non bibit s̄ corpus infudit. Vt ergo absolute dicat
omnium priorum principiorum si dici phas est te vocare debemus.
scōm homerum. Alios etenim reges nichil dignū habuisse cōpim?
Alios autem omisse vna aut quibus rebus imperium. Tu aut
o serenissime. omnes simul virtutes amplectens vniuersos dinosce-
ris euicisse pietate. demētia. fortitudine. castitate. iusticia. largitate
atq; magnanimitate. dignitate imperiali conueniente. Sine san-
guine autem et purum a cede super omniū p̄scozum tuum cuncti
gloriantur imperium res studiosas cum delectatione subiectos pre-
cipis edoceri. fauorē q; et reuerentiam circa tuum amorem et com-
munem vtilitatem cunctis ostendere. Quapropter omnium horū
causa necessarium videtur michi ecclesiasticam historiam ascribēti
te primitus alloqui. Cui nanq; potius hoc ascribam. multorum ac
venerabilium virtutes vtiq; narraturus. et ea que circa catholicā
ecclesiam prouenerunt. vel per quantas ipsa transiens tempestates
ad tuos parentum q; tuorum portus accesserit. Age nunc omnia
sciens omnemq; virtutem habens. et precipue pietatem. quam esse
principium sapientie sermo diuinus docet. Suscipe a me hanc scri-
pturam. et libenter examina. tue q; integritatis adiectione. et detra-
ctiones adhibens tuis laboribus eam purga. Indubitanter enim
quodcumq; tibi placuerit vtile legentibus clarum q; videbitur. nec

quilibet reprehendit : quod tu quoque probaueris. Proce-
dit autem
mea conscriptio a tercio consulatu criski et constantini cesarum vs-
que ad septimumdecimum tuum. Visumque michi est bene se habere
in nouem decisiones opus omne diuidere. Continebit autem
primus et secundus tomus . ea que sub principe constantino eccle-
sie prouenerunt. Tercius autem et quartus . que sub eius filiis.

Quintus et sextus . que sub iuliano consobri-
no filiorum maxi-
mi constantini et iouiniano . nec non valentiniano et valente ge-
sta noscuntur. Septimus autem et octauus nobis aperiet tomus
que sub graciano et valentiniano fratribus acta sunt . vsque ad tpa
imperij . iocundissimi aui tui theodosij . quando scilicet vester de-
mentissime principum sacratissimus pater archadius paterno suc-
cedens imperio . vna cum pijsimo patruo tuo honorio romanum
orbem gubernare sortitus est. Nonum vero librum christiano ac
venerabili vestro apia dedicaui . quem deus sempiternae custodiat
magnanimitate inconuertibili hostibus preualem . et habentem
sub pedibus vniuersos . et ad filiorum filios pium imperium diri-
gentem. Annuente christo cum quo deo et patri gloria vna cum
sancto spiritu in secula seculorum Amen.

Sozomeni allocutio in Theodosium principem explicet.

Salam hermie Sozomeni tripertite historie. Caplm Secundum
Ogitatione michi aliquando prouenit : Cur putas alijs
quidem hominibus velociter fuit circa deum verbum fi-
des : Hebrei autem incredibiles cum ab inicio diuina
mandata perceperint : etiam de christi presentia et quomodo hec fo-
rent antequam fierent didicerint per prophetas. Abraham etenim
princeps eorum generis et circumcisioms existens : inspector et con-
uiuia filij dei esse promeruit. Isaac eius filius imitatione sacrificij
honoratus est : tipo crucis a patre vinctus et oblatus altari . sicuti
contigit et in christi fieri passione . ut aiunt qui scripturas sacras in-
tegrissime collegerunt. Iacob autem expectationem gentium in
eo nunc existente . nec non et tempus quo venit prenunciauit ubi
ait . tunc deficere duces hebreorum ex genere iude principis tribus eius
Significabat autem principatum herodis . qui cum iudeus esset
genere paterno : arabs autem a matre . commissa ei est gens iudeorum

5

a senatu romano et cesare simul augusto Sed etiam quidam aliorum prophetarum dare christi generationem predicauerunt et illum sacrum ineffabilemque conceptum et matrem post partum virginem permanentem et genus et patriam alij vero passionem et resurrectionem a mortuis et ascensionem in celos et euentum singularum per signauerunt rerum. Sed hec quidem eos ignorasse scire poterit qui sacris libris incumbit. Iosephus autem mathathie filius atque sacerdos vir apud iudeos nobilissimus nec non et apud romanos dignissimus erit testis de veritate christi. Vocare namque eum virum non audet tanquam factorem insignium operum et magistrum sermonum veracium et christum vero aperte nominat et pena crucis ad iudicandum et tertia die apparuisse viuum et alia de eo infinita miracula a prophetis sanctis non ignorat esse predicta. Sed etiam multos tunc extitisse quos elegit grecos atque iudeos et permanere in eius dilectione atque gentem ab eo nominatam et nequaquam defecisse testatur. Et michi videtur quoniam hec referens quasi clamare videtur operibus deum esse christum et rerum quippe miracula obstupescens. Cum autem hoc dixisset etiam ipse medius transcucurrit in nullo tamen contradicens credentibus in eum potiusque consentiens.

Hec igitur cogitanti michi et digne mirabile visum est. hebreos etiam alios homines ad christianitatem non potuisse conuerti. Nam licet sibilla et alia responsa apud gentes ea que in christo erant ventura predixerint et non tamen ob hoc omnes greci de incredulitate culpandi sunt. Pauci namque qui videbantur eruditores precipui huiusmodi prophetias intellexerunt plerumque metricas existentes et discretionibus verbis prolatis ad populum. Erat itaque sicuti michi videtur supne prouidentie ut ad concordiam futurorum non solum proprie prophetie ventura committeretur et sed etiam ex parte gentilibus. Veluti si quis melodie compositor propter utilitatem peregrini soni alias cordas plectro discurrat aut super eas que sunt adijciat alia.

Hebrei siquidem pluribus et manifestioribus prophetiis utentes in presentia christi minores sunt inuenti quam greci. Sed neque hoc extra rationem videbitur. cur ex alijs gentibus tantum ecclesia crediderit. Primum quidem quoniam deo gratum est ex miraculis nasci mutationes in diuinis maximisque negocijs. Deinde quia non

fortuitis virtutibus presulum eius ab initio desperata reperitur esse religio. Nam licet linguam ad elocutionem aut pulchritudinem sermonis disertam non habuerint neque verbis aut probationibus philosophicis uterentur ad suadendum tamen non ob hoc minus studium fuit eis. Sed exuti substantijs et bona propria contemnentibus atque nudati et velut in alijs corporibus plurima pessimaque tormenta suscipientes et neque civitatum populis summissi neque iudicium blamivimentis illecti neque terroribus forte deterriti. darum fecerunt universis quoniam pro maximis premijs modica certamina sustinerent. Quapropter neque suasionem verborum opus erat. dum per domos et civitates ad credendum res ipse compellerent que nequaquam primitus videbantur audite. **Capitulum Tercium.**

Tanta ergo divina atque mirabili mutatione per orbem terrarum facta ita ut et prior religio et leges patrie spernerentur crudele nimis erit calidonium quidem apium et marathonium taurum et alia similia per provincias et civitates facta aut fabulis divulgata et tanto nobilitari studio ut multi grecorum et probatissimi conscriptores circa talia laborassent scribendi habentes ingenium meo vim mee non inferre nature et historie tripertite gesta narrare. Res enim quomodo argumento rei huius non ab hominibus instituto conscriptor quoque inopinabiliter apparebit non inops deo. Visus etenim sum primo quidem hoc opus ab origine mundi digerere. sed considerans quomodo et alij talia fecerunt usque ad tempus suum id est clemens et egesippus viri sapientissimi et successionem sequentes apostolorum africanusque conscriptor et eusebius cognomine pamphili vir in divinis scripturis et grecorum poetis atque rhetorum perscrutator eruditissimus. Tunc ergo quecumque in ecclesijs contigerunt post christi ascensionem ad celos usque ad licinij deiectionem colligens. In duobus redegi libris et nunc autem fauente deo que postea provenerunt aperire temptabo. Quo circa memorabo causas quibus interfui et a scientibus aut contemplantibus eas audivi tam in nostra quam ante nostram generationem gestas. Ceterorum vero explanabo noticiam ex legibus positis causa religionis et ex concilijs per tempora constitutis ac novitatibus factis et imperialibus atque sacerdotum epistolis et quarum alie quidem hactenus in palatijs ecclesiarumque custodiuntur.

alie vero passim apud diligentes inueniuntur. Quarundam ra-
 tiones potius complecti in hoc opere me approbavi propter magni-
 tudinem lectionis & ut sensus earum breuiter indicetur & nisi forte quodam
 venire possint in dubium & pro quibus apud multos est diuersa sen-
 tentia. Tunc enim siquamlibet scripturam inuenire potuero pro-
 pter probationem veritatis eam ponere non omitto. Ut autem nulli
 ignorantie rerum aculet mendacem esse conscriptionem contraria
 legendo forsitan epistolas. Sciendum est & quomodo occasione dogma-
 tis arriani et eorum qui postea sunt oborti discordantes inter alter-
 utros presules ecclesiarum singuli de quibus studebant suis secta-
 toribus scribebant et per concilia congregati decernebant que vellent
 Et sibi contraria sapientes & per absentiam se sepe damnabant & et
 per tempora principes ac proceres eorum qua poterant virtute flecte-
 bant & et sibi met unanimes faciebant ut eorum consensu recta cole-
 putarentur. Alij siquidem istis & alij vero fauentes illis collectio-
 nem fecerunt epistolarum pro heresi propria directarum & eas sibi con-
 trarias reliquerunt. Porro nobis difficile valde fuit & ut inuenirem
 omnia que de talibus prouenerunt. Quia vero precipua cura veri-
 tatis habenda est propter historie puritatem & necessarium mihi vi-
 sum est & etiam literas huiusmodi ut fuit possibile perscrutari. Si
 igitur etiam sediciones ecclesiasticas inter alterutros gestas de presu-
 latu vel de honore primatus proprie hereses explanauero non gra-
 ue aut male voluntatis esse videatur. Primo namque sicuti dictum
 est conscriptorum omnia decet veritati postponere & deinde dogma ecclie
 catholice veracissime declarare. Quod scilicet inuenitur sepe quidem
 aduersariorum insidijs impeditum et tamen quia diuinitus roboratum
 in propria mansisse virtute et vniuersas ecclesias atque populos ad
 suam traxisse veritatem. Cum itaque vellem si tamen doceret ea sola
 conscribere que ad meam videbantur noticiam peruenisse de ecclesia
 in romano imperio constituta & placuit tamen quantum valuerit ut
 etiam apud persas et barbaros que sunt gesta de religione describerem
 Non autem absurdum erit ab historia ecclesiastica si in hoc opere
 etiam illi referantur qui quondam patres et preceptores fuere mo-
 nachorum aut qui post eos per successiones viles visi sunt sic audi-
 uimus atque probabiles. Non enim aut nos ingrati esse videbimur

taciturnitati tradentes virtutes eorum aut illi exortes erunt h² historie
qui tante philosophie exempla reliquerunt. Quibus videntes posterius
beatissimo et felicissimo fine potentur. Sed hec quidem sermo pro-
cedens. ut potuero obseruabit. Conuertar nunc ad narrationem
rerum. cooperatorem inuocans deum. hinc enim habebit presens
scriptura principium.

Quartum,

CRISPO ET CONSTANTINO CESARIBVS
atque consulibus; romane quidem ecclesie siluestrius preside-
bat, Alexandrine autem alexander et hierosolymorum machari²
Antiochie vero que est apud orientem post romanum nonduz qu²
fuerat ordinatus persecutionibus seque prohibetibus. Non longo post
tempore hi qui nicea collecti sunt eloquijs ammirantes castachi-
um dignum approbauerunt sede apostolica presidere. Et cum esset
episcopus vicine beroti eum in antiochiam transtulerunt. Tunc
ergo episcopi orientales quidem usque ad terminos egypti circa libiam
commorantes non presumebant apte in ecclesias conuenire. Cum
licinius fauorem quem in eos habuerat permutasset, Sed neque per
occidentem belladici vel macedones. et illirici licenter in religione du-
rabant. propter constantinum qui princeps erat in his partibus
romanorum. Huic enim viro et alia quidem plurima postea pro-
uenisse percepimus quibus flex² est christianorum dogma venerari; pr²
cipue tamen signum quod et diuinitus est ostensum. Socrates

Et quoniam ad hec venimus; paulo latius aliquid referam²
Cum diocletianus et maximianus herculeus priuataz elegis-
sent vitam et maximinus galerius qui cum eis imperauerat tenens
italiam duos cesares fecisset. et maximum in oriente. et in italia
seuerum. Tunc constantinus in britania patre mortuo ordinatus
imperator. primo anno ducentesimo septuagesimo prime olympiadis
vicesima septima die iulij mensis. rome vero a pretorianis militibus
maxencius. maximiani herculij filius instituitur imperator. Hinc eius
pater imperandi cupidine voluit filium regno priuare; quod facere
nequiuit. Post hec autem tharso cilicie mortuus est. Porro seuerus
rome contra maxencium veniens militum prodicione peremptus est
Maximinus autem galerij instituens licinium augustum moritur
Proinde maxencius rome velut tyrannus habebatur adulteria impudente

exercens et earū viros occidens, Quem volens constantinus opprimē
et romanos a clauibus liberare : cogitabat quem in bello deum h̄ret
auxilio : sciens nihil prodesse deos quos diocetianus venerabatur.
et q̄ potius eius pater paganorū otempta religione felici aduixisset

Sozomenus

In his igitur sollicitudinibus constitutus : in somnio vidit crucis
signum celo splendide collocatū. Mirantiq̄ visionem astiterunt an-
geli dicentes, O constantine in hoc vince. Fertur autem et ipsum
christum apparuisse : eiq̄ signum monstrasse crucis ac precepisse. ut
figuram similem faceret. et in prelijs auxilium hoc haberet. quo vi-
ctorie iura conquireret. Eusebius itaq̄ pamphili cum iureiura-
do ip̄o imperatore dicente. audisse se refert : quia circa meridiem de-
clinante iam sole crucis signum ex lumine factum et scripturam cō-
sertam ei dicentem. in hoc vince. vidisset ipse et milites qui cum eo
tunc essent. Pergenti namq̄ aliq̄ cum exercitu pariter hoc inquit
ei miraculum est ostensum. Dumq̄ cogitaret quid esset : nox supue-
nit. Et dormienti x̄ps apparuit cum signo qd̄ vidit in celo. Iussit q̄
ut fieret eius signi figuratio que foret auxiliū ī congressionibus pre-
liorum. Cūq̄ iam opus non esset interprete. h̄ aperte monstra-
tum imperatori fuisset quid de deo credere conueniret mox die facta
sacerdotes x̄pi conuocans de dogmate consulebat. At illi sacros li-
bros offerentes de x̄po loquebant. suaq̄ dicta ex prophetiis compro-
babant. Signum vero quod apparuerat ei dicebant tropheū esse vi-
ctorie aduersus infernum. Quam victoriā ascendens in celos egit
christus crucifixus et mortuus et tertia die resurgens : sc̄dum qd̄ spe-
randum esse dixerunt quia post huius vite terminum circa finem
seculi presentis. omnes hoīes resurgant et immortales existant. alij
quidez ad premia rerum quibus bene vixerūt. alij ad supplicia eo-
q̄ ab eis mala sint gesta : esse tñ etiam in delictis que committunt
hic occasionem salutis. purificationemq̄ peccati : non dum inicia-
tis quidez baptismatis adeptionem. secundum ecclesiasticam legem
iniciatis aut custodiam ne delinquant. Sed q̄a hoc agere omnino
paucorū sanctorūq̄ virorum est. docebant purificationez quoq̄ sc̄dum
ex penitentia constitutam. clementem enim eē deum et veniam tri-
buere delinquentibz si penitentiā agētes studeant eā opibz roborare.

Hec sacerdotibus explanare explanantibus ammirat? im-
perator prophetias de christo ita promissas iussit viros eruditos
ex auro et lapidibus preciosis in vexillum transformare signum quod
labarum vocabatur. Hoc enim signum bellicum inter alia preciosissimum
erat. eo quod imperatorem precedere et adorari eum a militibus moris esset.
Præcipue constantinum reor nobilissimum decus imperii romani in
signum mutasse crucis. ut frequenti visione atque cura defuissent a
priori mori subijci. et eum solum arbitrantur deum quem coleret
imperator vel quo duce atque auxiliatore uteretur aduersus hostes.
Semper enim hoc signum proponebatur ante ordines vniuersos et quod
maxime laborantibus aciebus in preliis adesse precipiebat. Consti-
tuit itaque certos signiferos qui in eo laborarent. Quorum usus erat
ut victibus humeris cum veberent et omnes acies ita lastrarent.

Fertur enim eo quod aliquando quidam ferens hoc signum repente hosti-
bus inuadentibus expauisset. decessissetque illud alteri deuehendum.
Cumque se de prelio subtraxisset et iacula declinasset. subito percussus
interijt. Ille vero qui sacrum suscepit tropheum. multis se iaculan-
tibus permansit illesus. Mirabiliter enim diuina regente virtute
sagitte hostium figebantur in signo. a signifero autem inter pericula
protinus euolabant. Dicitur autem neque alium unquam huius signi
ministerium ut solet in bello vulnere mortuum aut cladem captiuita-
tis perpeffum, Socrates,

Congressus igitur circa pontem milinum viciniam in flumine ne-
cato maxencio. Erat enim annus septimus imperii constan-
tini. Inter hec diocletianus solana defunctus est. vij. Sozome.

Non autem ignoro. quia greci referunt constantinum eo quod ali-
quos genere proximos occidisset et cooperatores extulisset in ne-
ce filij sui crispi penitentia ductum de purificatione consuluisse phi-
losophum sophatrum qui tempore illo preerat in sede plotini illique
respondisse nullam in huiusmodi delictis purgationem. Constanti-
num vero hac in traditione turbatum inuenisse episcopos. qui pe-
nitentia seu baptisinate promitterent. eum ab vniuerso posse pur-
gari delicto. Tunc gausum in illis qui dixerant quod volebat ammi-
raturumque dogma. factum deinde christianum et ad sui similitudinem
deuysse subiectos. Mibi autem videntur hec ficta ab his qui student

8

religioni christiane detrabere. Crispus etenim propter quem dicunt
constantinum eguisse purgatione vicesimo anno imperij paterni
defunctus est. Qui cum adhuc viueret: multas cum eo pro christi-
anis posuit leges. Secundo quippe loco honoratus imperij cesar exi-
stens sicut etiam nunc principum nomina et tempora legibus sub-
iecta restantur. Sospitrum vero non est credibile ad colloquium
constantini venire potuisse in sola oceani circa brenum parte regna-
tis. Propter contentionem vero contra maxencium habitam debebat
in italia: tunc romana respublica turbabatur: et non erat facile
ut britanni et galli conuenirent cum illis tunc apud quos constat
christiana constantinum religione participatum nisi dum contra
maxencium castrametaretur et transiret ad romam. Testes autem
sunt rursus horum tempora nec non et leges quas pro religione sanxit
Ut autem concedamus facile potuisse principem loqui sospitro aut
per epistolam suam consuluisse pro quibus vellet: non est tam veri-
simile ignorasse philosophum quod herculis alemene purgatus athenis
est post filij necem in cereris sacris: et quia post biphiti necem pe-
grinum et amicum iniuste peregrinit. Cum igitur greci in huius-
modi delictis purgationes annunciant: sufficiant que dicta sunt: et
accuset de mendacio eos: qui sospitrum contraria constantino re-
spondisse finxerunt Non enim credo hec ignorasse tunc nobilissimum
apud grecos eruditione literarum. Septimum.

Gitur ecclesie sub regimine constantini alacriter regebantur et quoti-
dianis diebus augebantur: fauente et vnanime principe multis
eius beneficijs eleuate. Quas etiam prius inconcussas dominus a
periculis turbisq; seruauit. Nam cum persecutiones diuersas ecclesie
in alio terrarum orbe paterentur: solus constantinus constantini p[ro]
licenter christianis in sua consistere religione concessit. Deniq; tale
aliquod miraculum et memoria dignum egisse cognoui. Is enim
probare volens quosdam in suo palacio christianos: si boni et soli-
di essent viri: euocans vnuerfos precepit dicens: ut si quidem ve-
nissent ad sacrificandum et eius colerent deos circa eum essent: et in
suo cingulo permanerent: si vero refugerent egrederentur de palacio:
gratias agentes quo minime puniretur. Cuius in utroq; apparuil-
sent: alij quidem religionis desertores: alij vero diuina presentib[us]

preponentes. deliberavit eos amicos et consiliarios uti qui in meli-
oribus fideles constantesque permanerant. alios autem velut effeminatos
averfos expulit a suo colloquio. credens nunquam eos circa principem de-
votos fore qui fuerit dei sui sic paratissime proditores. Et ideo ad huc
supstite constancio non videbat contra legem quempiam christianum apud
eos. qui ultra italiam galliasque et britanniam et qui circa pirineum
habitabant montem usque ad oceanum hesperium. Cum vero con-
stantinus in eis successisset imperium. portus ecclesie defloruerunt. maxime
cio enim herculij filio peremptus. cum eius pars constantino cecisset.
iam licent in religione vigeant qui circa tiberim fluvium et erida-
num quem padum provinciales appellant commorabantur. et qui circa aquile-
commanebant. In quem sermo fertur advectam navigio argo et ad timum
pelagus fuisse perducta. argo naute enim ventum validum declinantes. non
eodem navigio in regressione sunt visi. sed transeuntes mare quod super
septimas est per hec flumina venerunt ad terminos italie. Et hic hie-
mantes considerunt civitatem que nuncupatur emona. Estate vero
supveniente coopantibus eis provincialibus fere quadringenta stadia arte
mechanica trahentes argo per terram ad fluvium aquilem deduxerunt
qui permiscet heridano. Heridanus autem fauces habet in italicum mare
Post prelium itaque civile dardani et macedones et qui circa bistrum
tunc morabantur. nec non et bellas et biliricorum gens omnis sub constanti-
no redacta est.

Octavum.

Porro licinius hinc fugatus cum paucis sectatoribus fuisset dogmatis
christiani. mutata voluntate plurimos sacerdotum in sue par-
tis afflixit imperio. multos quidem et aliorum precipue tamen de collegio
militari. nimis enim erat christianis infestus propter constantini bellum
estimans eum non posse contristari propter calamitatem sue religionis
simul etiam arbitratus quod orarent et studerent redigi. sub illius solius
imperio. Super hec autem pugnaturus denuo contra constantinum spes vi-
ctoris habebat per divinationes et sacrificia. Et seductus ab aliquibus
promittentibus quod bello vinceret constantinum in paganitatem conversus
est. Denique etiam greci dicunt tunc eum expertum divinationibus militum ge-
minum appollinis. Sic consulenti de bello respondisse demonium per
bos homeri versus. O senex valde te iuvenes pugnatores observant
tuaque vita soluta est. seuque te senectus excipiet. Ex primis ergo

9
rebus visum mihi est dogma xpianoy diuina prouidentia constituisse
tantog pcessisse cremeto maxime tñ ex psecutione gentiliuz . futuro
nang licinio persequi ecclesias in suo imperio constitutas . bellū in
bitunia factum est quo nouissime pugnauerūt inē alterutros ipse
constantinus tantog iamiam diuio suffragio iutus ē constantinus
ut et p terrā et p mare vinceret inimicos . Et amissis licini pedestri-
bus et naualibz semetipz in nicomediam tradēt s priuatusqz thessa-
lonice aliquāto tpe permanēt ibiqz pimerēt . Vir ergo pmozis im-
perij sui pzelis alijs rebus valde proueaet et sororis constantini nu-
ptijs honorat huiusmodi sine defunctus est . **Notum .**

Constantinus igit dum ad eum solum omne romanorum p-
uenisset imperiū edictis publicis vsus ē s ut oēs oriētales sub-
iecti impauide religiōez colerent xpi et diligēter diuinitati ministra-
rent . diuinitatem quippe solā eā crederent q et reuera eēt . et sufficiēter
haberet omni tpe potestatem . Et quō qui talibz studerent oīa bona
vberrime eis acciderent et quecunqz aduersa putarent cū meliori po-
tius spe fruerent s qui vero circa deum delinquerent cōmunit seorsū
in bellis et in pace oīa eis difficilia prouenirēt . gratiasqz referēs nō
sibimet arrogās adiecit in ea lege dicens . Quia ministrū oportunū
eum habere dignatus fuerit deus sui consilij . et a britannico mari
vsqz ad loca orientis adduxerit eū . qtenus augeret xpiana religio .
Et qui ppe dei culturam durabiliē permanserūt in confessionibus
martirij clarioribz ei? honoribz apparerent . Nec itaqz concionatus
et alia multa dicens per que credebat subiectos ad cultum religiōis
aduecē infirma eē sicut q oē religiōez fuerāt cogitata vl gesta sub
psecutoribz eccliaz remissioezqz cūctos hñe dectuit q ppe cōfessioez christi
migrare ī insul aut alibi pte volūtate ppaz omozari vili aut ī me-
tallis affligi . aut publicis opibz . aut muliebriz . aut lanificijs mi-
nistrare aut dari curijs . cum curiales primitus nō fuissent . Eos autē
quos infames illi fecerāt ab infamia relaxauit . Milicia vō priua-
tos in sua volūtate reliquit . vtrum eē in schemate quo fuerant . an
certe cum honorabili quiete liberam vellent hñe vacationez . Cūqz
omnes ad priorē libertatez et consuetos honores reuocasset . etiā sub-
stantias reformauit vniuersis . Si qui verb morte damnati substā-
tia quoqz nudati sūt . precepit proximis genis eoz deferēdas hēditates

Nullus autem horum existere unquamque provinciam etiam ad ius hereditatis accedere si siue apud priuatum siue apud publicum de tali substantia esset aliquid restitueret. Eis autem qui ex erario publico aliquod comparauerat aut donationes acceperat. secundum possibilem decentemque modum se prouidere promisit. Nec igitur sicut dictum est imperatori placuerunt se lege firmata sunt insignitaque omnia decenti sine uestigia

Christiani vero tunc omnes romanorum dignitates administrabant et de cetero cunctis sacrificare negabant immolationibusque aut diuinationibus non erat locus. sed nec idola dedicare. aut celebritates paganas agere iam licebat. Plura vero etiam per ciuitates gentium de antiqua consuetudine mutabantur. Ab illo denique tempore apud egyptios nequaquam secundum priores solemnitates in paganorum templis cultus. sed in ecclesiis magis offertur quo significatur clementum aque miliace. Apud romanos autem tunc primum monachorum spectacula sunt remota. Apud phenicias vero qui in libano et heliopoly omorant. fas ulterius non fuit uirgines fornicari antequam legitimis iungerentur uiris. Nempe post turpitudinem experimenti primi nefande erant permixtionis. Sancte uero domus que quidem magnitudinem uidebantur hinc sufficientem corrigebant. alie uero clemento altitudinis et latitudinis augebant. Alibi autem cum non essent a fundamentis edificatae fulgebant. Pecunias uero ex regis thesauris imperatorum affluentius impendebat. scribas per singulas ciuitates episcopi atque presidibus populorum ut sacerdotes sicuti uellet iuberet isti autem iubentibus obediret. quatenus cito perficeret opus. Letante siquidem eius imperio etiam religio ualde florebat et in tantum etiam post bellum contra licium gestum felicissimus fuit in preliis aduersus alienigenas preparatis. ut etiam armatas uinceret. et qui uocantur gothi tunc nouissime causa gratie apud eum federa celebraret. Nec autem gens habitabat quidem tunc trans fluum histrum. Cuius esset in bellis prona et multitudinem atque magnitudine corporum armis se exercitata alijs quidem barbaris preualebat solos autem romanos habebat sibi repugnantes. Fere enim etiam et hoc prelio demonstratum constantino per signa uel somnia et quanta dei prouidentia regeret. Qui cum superasset omnia bella que sub eo sunt gesta ueluti repensas christo. in eius religionis studio. magis magisque feruebat. hanc solam fatendam et salutare existimare subiectos

iubens. Terraz vero subditam sibi ex vna quaq; ciuitate detrahens
publico certum vectigal ecclesijs prouincialib; derog; distribuit. Et
donationem validā in ppetuum esse sancit, **A**suescens autem
militēs ut sicut ipse deū colerēt signo crucis eoz arma signabāt. In
regalib; quoq; oratoriū fabricatus etiā tabernaculū ad instar ecclie
circumferbat dum aduersus hostes castrametaret. **Q**uatenus nec in
itinere regens ipse vel exercitus sacro lumine priuarentur quo decet
laudari deum et orationes offerri, **S**equebant̄ aut̄ parit̄ sacerdotes
et diaconi tabernaculo seruiētes. qui s̄m legem eccliasicaz sacrorum
ordines adimplebant, **E**x illo aut̄ tempore romanorū cohortes que
nunc numeri nuncupant̄ singule fecerūt tabernaculū xp̄uz et sacer-
dotes atq; diaconos seruiētes distributos habebāt. **D**iem vero q̄
dominicus vocat̄. quem hebrei primū vocāt. greci aut̄ soli distribu-
unt et q̄ ante septimum est. sancit a iudicijs alijsq; causis vniuer-
sos h̄re vacationem et in eo tantū orationib; occupari, **H**onorabat
autem dominicum diem q̄a in eo xp̄s resurrexit a mortuis. **A**lium
vero q̄ in eo fuerat crucifixus, **M**aximaz namq; culturam sacratissi-
me crucis habebat tam pro his que ei prospere prouenerāt eius auxi-
lio in p̄clis contra aduersarios institutis quam pro iudicio q̄ ei di-
uinitus pro ea videbat̄ ostensuz, **D**eniq; suppliciu crucis q̄ primit̄
apud romanos erat in vsu lege prohibuit, **I**n figuratiōibus autē
solidorū et i imaginib; hoc signū iussit inscribi semper et figurari et
testant̄ haecenus eius imagines hoc scemate decorate, **I**n oib; s̄
quide; reb; precipue tamen i legillationib; studebat placare diui-
nitatem, **A**pparet enim luxuriosas et valde fatuas pmixtiones ante
eum non prohibitas tunc fuisse correctas. sicut ex ipis quas posuit
legib; inuenitur, **S**ed nunc que ad honorem et statum religionis
ab eo sancita sūt pandere necessariū est cum partes eē eccliasice vide-
ant̄ historie, **A**pud romanos dudū lex fuit a vicesimo quinto an-
no non habentes vxores prohibēs a priuilegijs habētium cōiuges
Sed et alia multa iubens ut nihil de testamento lucrarent. licet ge-
neris proximitate consisterent. **Q**ui vero filios nō habuissent me-
dicitatem relictoꝝ sibi met̄ amittebant, **P**osuerūt aut̄ has leges an-
t̄qui volentes romam esse populosam omnemq; subiectam terram
Et q̄ nō mltū añ has leges pl̄imos i ciuilibus bellis amiserant,

Videns igitur imperator idcirco male tractari eos qui propter deum
virginitati et sine liberis esse studebant. fatuum iudicauit diligentia
et studio hominum videri eorum augeri genus. cum natura se supra
distributione diminutionem suscipiat et augmentum. Et legem pro
populo proposuit vniuerso. quatenus equalibus privilegiis fruerentur. qui sine
coniugibus et liberis erant. quibus et illi qui hec se habere gaudebant. Sed
etiam amplius sancit eos habere qui in continentie virginitate degebant
licentiam eis prebent masculis. feminisque licet etate minoribus testa
mentum facere contra communem legem. Omnes enim bene cogita
re iudicauit. quorum opus esset deum placare semper et philosophie ve
raci vacare. Cuius enim rei causa et antiqui romanorum licentem testari
virgines vestales etiam sexto etatis curriculo decreuerunt. Indicius
itaque maximum reuerentie patris principis circa religionem fuit. quia
vbiq; administrantium sententias imperfectas esse voluit et ad episcopi
per appellationem refugiendum esse sancit si qui vellet civiles iu
dices refutare. Firmam vero illorum sententiam iudicans potius
iudicans aliorum et tanquam ab imperatore prolata ab omnibus obser
uandam et inuertibiles esse terminos synodales. Illud quoque nos
relinquere dignum non est. quod pro utilitate sancitum est eorum qui in ecclesiis
manumittuntur cum propter subtilitatem legum etiam inuiti pos
sessorum difficultatem pateretur circa dationem melioris libertatis quam
ciuitatem romanam vocant. Tres posuit leges decernens omnes in
ecclesiis manumissos sub testimonio sacerdotum per hanc piam ad
inuentioem romana ciuitate frui. Cuius indicius patris etiam tempus seruat
Nam moris erat de libertate leges scriptas in manumissionibus an
teponi. Constantinus igitur hec sane studebat in omnibus honorare religioem
erat quippe et per semetipsum gloria et christi virtute plurimorum tunc in ea pollenti
Tamen persecutionibus iam cessantibus adhuc mul
Decimum. um.
ti confessorum supstitit ecclesias exornabant. Ut fuit eius cordue pon
tifex et amphion ephipanie cilicie maximus qui post macharium hiero
solumorum tenuit presulatum. Et pascucius egypti. per quem aiunt
plurima miracula operatum deum demonesque subiecisse variarumque
passionum condonasse ei sanitates. Fuerunt autem pascucius et maxi
mus ex illis confessoribus. quos maximus imperator in metallis opera
exercere dannaui. Oculos eorum dextros euellens et sinistras suras incidens.

Scdm eos. aut fuisse pcepim? Spiridione tremithuntis cyprioz
 epm. ad cuius virtutem demonstradam. sufficere puto que haden? de
 eo seruat opinio quanta p eum diuino presidio gesta snt. Plura
 quidem moue prouiciales. ego aut q ad nos valuerit puenire no
 taceam. Fuit eni iste rusticus hns vxore et filios. h no ppter ea i rebz
 diuis minor. Aut aut aliqn p noctem venisse malignos viros ad
 caulas ouiu eius. et cum rapere niterent subito vindctos nullo liga-
 te fures s tunc illu die facta venientem ligatos eos et soluisse quidez
 ab inuisibili bz vinculis culpasse tn et dixisse. Cur fratres dum licu-
 isset que desiderabatis accipere elegistis potius ea rapere et nocte du-
 cere iugiter infelicem s Tum miseratus eorum magis aut ad meli-
 ora eos erudiens ait. Abite nunc sumetes arietem. laborastis quippe
 vigilijs et decet vos sine querimonijs recedere ab ouibz meis. quod
 quidez quilibet iuste poterit ammirari Nihilomin? etiā illud apud
 filiam eius noie herenen. quida notus eius speciem aliquā deposue-
 rat. Que sumens depositum sub terra recondidit. vbi caute credidit
 custodiri. Contigit interea mori puellam s nihil confessa patri. Ve-
 nit homo depositu repetes ignorate Spiridione quid loqueret. Cūqz
 in tota domo requisisset nec inueniret s flebat. capillosqz vellebat et
 morti vicin? ee videbat ille qui deposuerat. Nec Spiridione fieri vidēs
 et cursim veniens ad sepulchru vocauit noie puellam. Qua respō-
 dente s de causa depositi requisuit et dum ab ea didicisset s reūsus et
 inuenies vbi puella significauerat. reddidit hoī qd petebat. Quoz
 quidem ad huc veni sermonem no ē incongruū etiā istud adijcere.
 Mos erat huic Spiridioni ex fructibz qui nascebant ei. alios quidez
 pauperibz erogare alios aut gratis mutuari volētibz Sed neqz p se
 dabat. neqz p se recipiebat. s solū cubiculū demonstrabat inuitās pe-
 tentes ut quantum opus hrenē tollerent et denuo reuocarent. qntuz
 se nouerant abstulisse Quidam vero dum mutuū pcepisset reūsus
 est. post aliquantum quod tulerat reddidit. Quem dum hm consuetu-
 dinem iussisset reponere in cubiculo quod fuerat exinde mutuatus s
 ad iniusticiam ille conūsus. et credens latere Spiridione. no reddidit
 quod debebat. s auferēs debitu quasi reddidisset abscessit. Quod tn
 longo tpe no erat ignorandū. Post certū tps venit rursus petēs ab
 eo mutuū. At ille misit eum ad horreum data potestate ut ipse sibi

metiret quantū op² h²ret. Vacuū vero eundē locum inueniēs et hoc occultata fide cognoscēs spiridioni nūciāuit. Ille autē respōdit ei . mirum ē o hō q² loqueris quomō tibi soli visu ē horreū necessarij defecisse? Sz s²ida poti² apud temetipm . ne forte mutuat² alia vice q² debueras p²mit² nō soluiti. Si enī h² nō ē idubitāter nō puaberis quib² egēs s² rurs² accedēs iuenies. Sic igit ille capt² ei q² deliq²at i²dicauit. Dignū ē igit h² factissimi viri mirari puritatē et eccl²astici ordi²s valde custodiā. Dicit nāq² q²dā t²pe p² aliq² utilitate i² vnū ep² prios ep²os ouenisse et int² eos fuisse hūc spiridioez et triphilliū leu²sem ep² virū eloq² et sapiētia nec nō peritū legib² eruditū Cū itaq² collecta celebraret . iniūdū ē triphillio ut facēt h²mōez i² p²lo. Cūq² ille loc² veniss² ad mediū . tolle lectū tuū et ambula . cubile dixit p² lecto . mutās nomē. Spiridiō autē indignat² i² eū et exiliēs de cathedra sacerdotali tu melior es inq² eo q² lectū dixit q² ei² v²b² uti s²udens . hoc aut fecit p²lo aspiciēte mediocritatem docēs eū q² eloquiū sup²cilio pre tumebat. Erat enī idone² ad pudorē icutiēdū cū eēt venand² et op²ibus gl²os² simulq² senex euo sacerdotis officio. Qual² autē circa pegrinorū susceptiōes fuerit s² hūc apparet. Instāte iā q²dagesima q²dā ex itinē uenit ad eū quib² dieb² s²ueuerat cū suis otinuare ieiunia . et die certo comedere medios dies sine cibo s²istēs. Vidēs itaq² pegrinū valde defectū . p²ge inq² sue filie . laua pegrini pedes et cibos appone. Cūq² v²go dixisset nec panē nec alphita quaz rerū nihil solebāt h²re recōditū p² ieiuniū orās p²mū ueniāq² petēs filie iussit ut porcinās carnes quas domi salitas habebat coquet . q²b² coctis sedēs cū pegrino positis carnib² comedebat et rogabat ut vna cū eo edēt pegrin² quo refutāte xpianūq² se p²fitēte . p²pterea magis inq² refutare non debes Oīa enī mūda mūdis h²c h²mo diuī² edocuit. Nec quidē de spiridioe dicta sufficiāt. Precipue v² insignissimā eccl²iaz demōstruerūt et dogma dilatauerūt vite v²ritib² q² dūlatiōe monachica illo t²pe fruebāt . Ut illa nāq² res ad hoīes uēit adeo ista p²bia que mltaz doctrinarum et dialegitice artis studia despiciat tanquā sit munita et melioris operis temp² impediāt . atq² ad recte viuēdū nihil ostēdat Nec ergo p²bia dūlatione mirāda natali simplici²q² prudētia docet omnino q² neq²ciā perimāt et openē utilia . Nō enī p²dicat v²ritū s² magis ex²ceret. Nihil op²edēs humanā gl²iaz virilit²q² reslēs passionib² aīe s²

neq; naſe neceſſitatib; ſe ſubdit nec corporis infirmitate ſuccumbit. Diuine mentis v̄tutē h̄ns ſp̄ d̄ēplac̄ oīm creatorē. et eū nocte dieq; colens orōib; et letanijs placat idubitant̄. aīe v̄o puritate et bonoy actū d̄uſatiōe ad ministeria ſe diuīa cōponēs purgatiōes aſp̄hōg; q; d̄ēnens. Solas v̄o pollutiōes peccata putās extrinſecus irruētē; caſus exſupat et oīm absolute h̄ modi d̄nāt. Non p̄ſtabilitatē neceſſitatēq; v̄ite qualibet volūtate mutat̄ nō mala patiens v̄lſcīc̄ non languore aut indigentia neceſſariozū comp̄reſſa mordeſ. ſ; potus gloriat̄ in talib; patientiā. māſuetudinē. mediocritatem. in oī vita meditat̄; et quantum nature humane poſſibile eſt deo eſſe vicinum velut in tranſitu v̄tēs preſentib; neq; circa poſſeſſionē reruz occupatā conſtringitur. neq; v̄ltra q̄ opus eſt in preſenti prouidete forſan v̄igetur. Semper aut̄ ſimplicitatem et exerciciū h̄d̄ iſtuc̄tionis laudās beatitudinem contemplatur eternam; Et ad felicem terminum omni viuacitate feſtinat timore diuino ſine intermiſſiōe ſuſpirans turpiloquia reſpuens; et nec v̄ſq; ad vocem emittere patiens; quozum adīones ſuis actib; noſcitur exſoluere. in breui com̄prehendens neceſſaria nature. et cogens corpus mediocrib; indigē. caſtitati luxuriā ſubdit. Juſticia punit iniuſticiam et veritate mendacium. diſciplina rerum omnium meſuras participatur cum p̄ximis in vnanimitate et communione conſiſtit; amicorum prouidētia eſt atq; p̄grinorum; que propria ſunt communia facit egentiū et tuetur utilia ſinguloy neq; gaudētib; importuna; et tribulātib; remediū conſolationis appoſans. ad verum bonum diligentiaz ſuam ſemper extendens; ſermonibus caſtis ſapientib; q; conſilijs ornato ac vano eloquio remotis erudiens atq; curans veluti quib; dam medicaminibus audientes cum honore et reuerentia diſpoſitiones ſuās celebrans contentōne; certaminibus iraq; priuata. Nā cum ſit rationalis; omnem motum irrationalem fugit. generaliter paſſiones corporis deuincit et a nime. Huius itaq; elegantiffime philoſophie princeps quidem fuit ſicuti quidam dicunt helias propheta et baptiſta Iohannes. Philo aut̄ pythagoricus ſuis temporibus refert v̄ndiq; egregios hebreorum in quozum predio circa ſtagnum mariam in colle poſitum philoſophatos; habitaculū vero eozum et cibos; et conuerſationem talem introducit; qualē et nos

nunc apud egyptiorum monachos esse conspiciamus. Scribit enim. i
choantes eos ad philosophiam accedere omnibz sibi competentibz
rebus cunctisq; abrenuciare permixtionibz. et extra muros in solita-
rijs agris et ortis inhabitare. domus aut eis esse sacraria que apud
nos monasteria nuncupantur. et in eis conuersatione solitaria ho-
nesta celebrare mysteria. diligentesq; psalmis et hymnis placare
diuinitatem. et ante solis occasum non gustare cibum. alios autem
per tres dies et amplius certisq; diebus in pauimento habere cubi-
lia. a vino semper et sanguinem habentibus abstinere. cibum eis
esse panis et salis et hisopi. et potum aque mulieres eis cohabitare
seniores virgines propter amorem philosophie. spontanea voluntate
nuptijs abstinentes. Et philo quidem hoc more refectis. videt
aperire. qz hi qui ex hebreis secundum cum xpiani sunt facti adhuc iu-
daice viuere eorumq; constituta seruant. Apud alios enim non
inuenitur huius vite conuersatio. Vnde coniectio ex illo apud egypti-
tios hanc philosophiam habuisse principia. Alij vero dicunt hinc
causam fuisse conuersationis. persecutiōes que religionis causa p̄ t̄pa
prouenerunt. et quomodo fugientes in montibus et vallibus desertis
q; merabantur atmodum se vite huius assueuerunt. Ca. 11.

Sed siue egyptij siue alij quidam hic ab initio philosophie p̄-
fuerint. illud tamen apud omnes constat. qz ad summam reuerentiam
atq; perfectiōem moribus exercitationibusq; decentibus hanc conuersati-
onem usq; perduxit Anthonius maximus monachorum. quem tunc
in desertis egypti morantem p̄t̄ gloriā virtutis eius. impator constantinus
amicum sibi fecerat. hris honorabat. et ut p̄ quibus vellet ei rescriberet ex-
petebat. Fuit autem iste vir egyptius genere ortus insigni vico in lo-
co heracleie apud egyptios constituto. Is puer relictus orphanus pa-
ternos donauit agros comucaneis suis. aliam vero substantiam di-
sponens precium pauperum erogauit. studiosi estimant eum phi. non solum
semetipsum spoliare pecunijs. sed eas dispensare p̄ficue. iudicium aut studiosi-
sim se viris virtutes zelabat uniuersorum. p̄bas bonam vitam suauem hieriapa
consuetudine licet fuerit primo difficiliter modos adueniebat abstinentie potio-
ris et cotidie exercitatie descebat tanquam spiritus incipientes aliquid inouabat afflicti-
onibus corporis puniendo libidines sacre et sapientie voluntate passionibus
anime repugnando. Erat enim eius esca solus panis et sal. potus. aqua.

13

prandijq; tēp^o. solis occasus. frequēter enī duos et ampli² dies sine cibo manebat. vigilabat ut ita dicat sp quidē iugī nocte. et orōibus cōtinuabat quidē diē. si v̄ sōnus incubēt stādo paululū dormiebat. plerūq; pauimēto iacēs solāq; terrā stratū refectōis hñs. Olei siq; v̄ v̄nditōez lauacroꝝ atq; similiū vsū modis om̄ib; euitabat q; hume- dātōe sua ī mollicie robur corporis immutaret. A iūt enī negꝝ nu- dum eū aliq̄ndo vsū esse lras v̄ negꝝ sciēs negꝝ mirabat s; potius mētē bonā tanq̄m seniore literarū q̄rū tamē inuētoꝝ iure laudabat. Fuit autē p̄cipue clemētissimus. castus. fortis. gratus colloquētib;. si- ne vlla tristitia. et licet q̄ cū eo disputarēt cētatiue questōes inferrēt tamē more solito sapiētē et disciplinabilē crescētēz sedebat sepe que- stionē et ad mēsuras debitā t̄nsferebat. loquētūq; sibi strepitū t̄pabē eozq; mores veluti quadā regula cōponebat. Tantis itaq; v̄tu- tibus diuine prouidētie redun^oasseū futura p̄scire nō estimabat esse virtutēz et p̄pterea nec laborādū inaniē circa talia suadebat. q̄n nec ignozātēz futā pene succūbere nec sciētēz p̄pterea sc̄m esse declarabat. Veram nāq; beatitudōez in cultura dei et legū eius obseruatiōe dice- bat. Sicui autē hec esset cura docebat ut purgaret aīaz quo posset in- spicere et futuroꝝ noticiā possidere deo videlic; p̄sciētiaz declarante. Vacare autē nec ip̄e patiebat et bñ vidurū sp opari p̄cipiebat ac se metip̄m discutere et secū ponere rōez eoz que gessit die noctuq;. Si quid autē indecēs ageret cōscribēt ut de cetero parcerēt ī delicto s; semet- ip̄m sc; erubescēs si pl̄imi sua delicta comperissent s; sil' etiā metuēs s; ne p̄ cōscriptōis indiciū fiēt alijs manifestus. Erat enī laboriosus et maxie pro solacijs oppressoz. Quis etenī alter sic feruētissime fuit studiosus s; quoz gratia sepe veniebat ad ciuitates. Plurimi namq; vi cōpellēte s; cogebāt eū legatiōe fūgi apud iudices et magistratus. quoz singuli v̄l videre eū iudicabāt nimis egregiū loquētēz audire et p̄cipiētī parere glōsū. Qui cū talis eēt. studebat t̄n ignorari et la- tere p̄ heremū. Si v̄ necessitate faciēte venisset in ciuitatē s; disposito negꝝcio pro quo venerat ad desertū cōtinuo reuertebat. Pisces nāq; dicebat per humedā nutriri substātiā. monachis autē ornatū fer- re solitariā vitam. et sicut illi terre tactu tabescunt. sic gloria mona- chorum ad vrbes accedēdo fedaē. Obediētēz vero se s; gratumq; con- spiciētibus exhibebat. Studebatq; ut negꝝ h̄ret t̄mētē supbāq; natāz

nec putaret huiusmodi. Sed hec quidem pauca virtutum antho-
nij dicere sum cōpullus. ut tāti viri p̄ hec exēpla cōsideremus philo-
sophiā. Plurimos igitur atq; probatissimos habuit auditores q̄rū
alij quidem in egipto et lybia alij vero in palestina et syria et ara-
bia claruerūt: et vnusquisq; eorū nō minus se q̄m doctoz apud q̄s
est cōmoratus exēcuit: et multos q; docuit et ad siles virtutē phiā q; p̄-
duxit: et ita vt quorūdam hic labor eēt circūire p̄ ciuitates et p̄uicias
vel p̄ agros et diligēter anthonij discipulos eorū q; req̄rere successores
Sed quomodo poterāt inuenire facile quib; erat studiū diligentissi-
mum. suā vitā latere et nō sicut pl̄imi nūc hominū elati p̄ gloriā
semetip̄os expompāt et cūctis insinuāt. Fuerūt itaq; p̄batissimi
discipuli anthonij quos p̄cepimus: paulus appellatione simp̄lex. et
alij multi. Nunc autē cū rusticus eēt bona specie cōiugē habuisse et
ea ī ip̄o facinore adulterij dephēsa. tacite subuisse et iure iurādo fir-
masse nunquā se cū ea eē miscendū. Tum adultero: habe inq̄t eaz
Et rep̄te discessit ad heremum apud anthoniū. Dicit enī: eū mā-
fuerissimū et patientem valde fuisse. Deniq; cū iam senex eēt: et ad
vitā monachice p̄oratiōis insuetis omnib; eū anthonius expimē-
tis exercēs in nullo iuenit inferiorē: et p̄fecte q; eū philosophie eē testa-
tus. seorsum p̄cepit habitare. tanq; nō egentē doctore. Confirmabat
autē deus anthonij testimoniū et opib; ostēdebat virū eē glōsum: et
ip̄oq; doctore sup̄iore. atq; ad affligēdos et expellēdos demōes p̄patū
Circa hoc itaq; tēpus philosophabat et amos egiptius. de quo
sermo fert. q; cogētib; parētib; duxisset vxorē. nec tñ eā fuisset exp̄t.
In p̄cipio nāq; nuptiarū sp̄saz tāquāz sp̄sus ī thalamo p̄cipiēs
et solus cum ea remanēs ait. Nuptie quidē n̄re o muliē vsq; ad h̄
celebrate sūt tēpus: et quale bonū sit posse virginem p̄manere. ex
sacris literis docebat ac seorsū solus manē tēptabat. Sed quōiam
de virginitate q̄dēz sermōes v̄go laudauerat. diuidi autē ab eo q̄ue
iudicabat in alio cubiculo dormiēs. annis decē et octo cū ea māsit:
neq; tūc a monachica abstinentia se suspēdens. Interea mulier viri
zelata virtutē: estimauit nō eē iustū. tantū virū domi celari p̄pter
se. h̄ oportere potius seorsū vtrunq; philosophari. Et ob hoc suppli-
cauit viro. At ille gr̄as agēs deo pro huiusmodi cogitatiōe m̄liens.
tu q̄dēz inquit hanc habe domum. ego michi aliam fabricabo. et in

14
meridianam partem deserti stagni marie veniens. circa locū scythi
ad montē qui dicitur nitrie. duobus et viginti annis ibi philosophatus ē
annis singulis visitās scōo mulierem. Huius itaq; sacratissimi
principis horū monasteriorū multi fuerūt dignissimi q; discipuli. sic
successiones ostendūt plurima q; et venerāda p̄ eum p̄uenerūt que
precipue apud egiptios monachos p̄fecte q; seruātur. Nam cū ma-
xima diligētia p̄ successōez traditiōis alterutre curāt v̄tutes antiq̄
memorie tradē monachoz; sed a me illi memorādi sūt qui ad nos
vsq; p̄uenerūt. Contigit igit̄ huic viro cū theodoro eius disciplo
euntib; aliq̄ trāsire fluuium quē dicūt lycū. Ne vero se alteruter
nudum vidēt. iussit amos vt recedēt theodorus. Cūq; etiā semet-
ipsum nudū erubesceret intueri; repente diuina v̄tute trāsflatus est
in v̄teriorē ripam. Transiēs v̄o theodorus aquā. et vidēs nec ve-
stem eius nec pedes infusos. supplicabat seni ut ei causam rei dep̄o-
meret. Cūq; ille dicē refutaret ille vero nō aliter se propaturū nisi
cognoscēt. promittēte theodoro nulli se eo viuo rē fore dicturū cōfes-
sus est q̄ euenit. Proximū vero miraculū huic quoq; rei cōtingit
quos narrabo. Iniuisti parētes alicuius a cane rabido p̄cussum fili-
um et pene moriturū obrulerunt ei et heulantes deprecabantur ut
curaretur. Tum ille ad eos. non eget inquit mea curatione. s; vos
si vultis reddere bouē quem rapuistis dñis suis. egrotus repente sa-
nabit̄. Quod etiā cōtingit. Nam ut restitutus est bos. passio moy
recessit a puero. An igitur amos iste moriebat̄. dicūt anthonium
vidisse aīaz eius in celū ferri. diuinis potestatib; cū psalmodia p̄ce-
dentib; eā. cōsulētib; q; eis qui circa eū erāt. causam huius miraci
non abscondit. Sciebāt enim qm̄ aerem int̄to obtutu respiciēs. cum
stupore miraculi cuiuspiā respicēt visionē. Cūq; veniētes postea
quidā de scythi; nunciassent horam visionis anthonij et conuenisset
cum transitu illius viri beatificauerunt ambos; illū quidem q; ad
manifesta bona trāsisset; illū v̄o q; tantam alōge meruisset cernere
visionē. Multorū enī dierū iter q; locoꝝ medio positoz; quo degebat
alteruter. et hec quide; ita relata sunt. In hoc itaq; p̄sulatu au-
diui probatissime philosophatū Eutychianū qui in bythinia circa
olimpum morabat̄. Erat quippe gratia diuina repletus. et accurati-
ones passionū et miracula rerum et operum ita ut ipsius cōstātini

propter virtutem vite amicus esset. Illo siquidem tempore. vincus
quidam spatarius qui i suspicione venat quasi assumpta tiranide
fugit et requisitus circa olimpū comprehensus est. Rogatibz autē
necessarijs ei? euticianū ut pro eo apud principē legatiōe fungeret.
prius inquit prouidendū est. ut is homo liberet a vinculis ne crude
liter constrictus intereat. Tunc dicit ad vinculoꝝ direxisse custodeſ
rogans ut eū ab huiusmodi necessitate releuarēt. Qui cū hoc facere
noluissent spōte ianue claue reſerate et vincti cathene sūt repēte diſ
rupte. Postea vero ad principē veniēs bizancio tūc degentē paratiſ
sime beneficiū promeruit qđ poposcit. Non enī poterat constātin?
eius petitionibz denegare cū ei summi honoris cumulū exhiberet.
Hec itaqz breuiter a nobis dicta de monachis qui tūc clare philoso
phati sūt. sufficiāt. Cui vero de his subtilior cura fuerit querēs inue
niet plurimoz vitas hic nō eē cōscriptas. Ca. xij. Theodo.
E licet itaqz per oīa floret ecclesia nō tramē ptulit inimic?
eleuatam simul atqz splendentē valde respiciēs. sed maliuola
cepit mouere consilia contendēs gubernatā a dño et vniuersozum
creatore submergere. Videbat itaqz paganoz erroꝝ fuisse nudatum
captaqz varia demonū machinamēta. et creaturā a plurīs iam nō
adorari. ſ; creatori p̄mnos decēter offerri. Ea grā iam nō apte con
tra deum et saluatoꝝ nostrū excitabat bellū. ſ; viros inueniēs xp̄ia
no quidem se vocabulo profitētes. sed amore honoris et vane glorie
seductos ad seruitutem et organū eos sue machinationis habuit. p
quos plurimos ad pristinū reuoxit erroꝝ. non quidē creaturā rur
sus adorari precipiēs. sed ip̄m creatoz et mundi opificē coequatum
astruēs creature. Vbi autē hoc principiū et quemadmodum hec ini
micus zizania seminauerat enarrabo. Alexandria ciuitas est ma
xima et hoīm multitudīe copiosa. non egiptioꝝ solūmodo. ſ; etiam
thebeozum et libicoꝝ circa egiptum obtinēs principatū. In huius
itaqz ciuitatis p̄sulatu post petrum illū inditū propugnatoꝝ qui
sub impijs tirānis diocleciano et maximiano nouissime imperiū
sponte deponētibz martiriū coronā suscepit. successit achillas. Is enī
sub illo egregio petro arriū ordinatum diaconū captū qđ in meletu
nouitatibus. et ab ecclesia pulsum rogatus a fidelibus et denuo su
scipiens ministrare p̄cepit. Post achillam v̄ alexander fortissim?

euangelici dogmatis predicator ordinat episcopus. Hoc tpe arrius in ordine quide presbiteroꝝ erat et expositione diuinaru scripturarū videbat hre commissa. Videns autē alexandru pontificatus gubernacula suscepisse euentu temporis non portauit. s; et mordacitate cōpulsus litis querebat inuicem. Porro laudabile vidēs viri conuersationem nequaquam calūnas detexere preualebat. verūtamen quiescere illum prohibebat inuidia. Hunc igit inueniēs inimicus veritatis per eū nifus est excitare in ecclesia tempestatem. Apostolicis enī doctrinis alexandri instabat apte resistere. Et ille q̄dē diuina sequens eloquia equi honoris cū patre. et eandē substantiā hre cū eo genitore filiū predicabat. arrius autē e diuerso veritati repugnās creaturā filiū facturūq; dicebat adijciēs. erat aliqñ quādo nō erat et alia que ex illius literis indicantur insana. Nec ego non solū in ecclesia persistebat docens. sed etiā in extraneis ciuitib; atq; cōcilijs. et domos circuiēs quibuscūq; poterat suadebat.

Sozomenus,

Reprehēdētes autē quidā hēmoi viros. alexandrum quoq; culpabāt tanq̄ non utiliter sileret dū contra dogma fierēt nouitates. At ille arbitratus melius esse de dubijs sermonē ex vtraq; parte proponendū eē. ut nō videret ex necessitate sed potius ex satisfactione certamē ablatū. Iudex cum clero residēs. ad altercationē deduxit vtrāq; partē. Vt autē euenire solet circa certamina vborū vtrinq; supare nitebātur. Arrius tñ nullatenus acquiescere volebat. q; consustātiā filius et coeternus est p̄ri.

Theodoricus,

Alexander autē ap̄loꝝ dogmatū predicator prius q̄dē eū reuocare ammonitionib; et cōsilijs nitebat. Cum vero eū sup̄bire vidisset et aperte impietatis facinora predicare ex ordine sacerdotali remouit. Audierat enī damāte diuina lege. Si oculus tuꝝ dexter scandalizat te abscede eū et proice abs te. Hoc itaq; tpe romane quidem ecclesie siluestrius retinacula gubernabat. melchiasī succedēs qui post marcellinū glorificatū in persecutiōe gētiliū suscepit iura pontificatus. Antiochie vō post tyrannū ecclie inchoāte parte vitalis presul extabat. qui etiā antiquā et ex multis t̄pib; destructā a tyrannis edificauit eccliaz. Post quē philogonius pontificatum sumens et reliqua edificij sup̄addidit et zelū pietatis licinij tēporib; demonstrauit. In hierosolymis autē post hermonem macharius

ordinatus est vir suo nomine dignus . et omnibus bonis ornatus. Eodemque tempore constantinopoli alexander pontificatus sacri ministerii possidebat : apertis dogmatibus valde clarus. Tunc igitur alexander alexandrinus videns arrium amoris iudicarij aculeo stimulari et multos ad blasphemias deceptos erigere . concilioque propria celebrare ecclesiarum presulibus eius blasphemias suis litteris indicavit. **Ca. xiiij. Socrates**
Alectissimis atque carissimis vobisque catholice ecclesie comministris alexander in domino salutem, Cum unum catholice sit corpus ecclesie . mandato existente in sacris scripturis ut seruetur vinculum vnanimitatis et pacis . consequens est debere nostris scribere et alterutris que apud singulos aguntur insinuare . ut siue patitur siue gaudet unum membrum . compatimur aut exgaudeamus adinuicem. In nostra igitur parrochia nunc egressi sunt viri iniqui et christo rebelles . docentes apostasiam quam recte quilibet precurre suspicet antichristo. Et volui quidem hoc taciturnitate tradere . si quo modo in solos apostatas consumeret hoc malum . et non loca alia penetrando simplicium sordidaret auditus. Sed quomodo eusebius nunc nicomediie putans in se consistere causas ecclesie . quod cum reliquisset hericiorum civitatem et concupisset nicomediensem ecclesiam . non est in eo ultio subsecuta . patrocinauit etiam his apostatis . et scribere vobisque molitur . commendans eos si quo modo trahere posset aliquos ignorantes ad hanc pessimam heresim et christo rebellem . ideoque necessarium iudicavi . sciens quod in lege scriptum est ulterius non tace . sed vobis omnibus indicare . quatenus etiam vos scitatis apostatas et eorum heresis verba nequissima caueatis. Si ergo scribit vobis eusebius : ne recipiatis eum nec eius scripta suscipiatis . anti quam enim calliditate tempus compressam nunc per istos renouare volens fingit quidem se quasi pro istis scribere . ope vero demonstrat quod pro semetipso talibus studere festinat. Apostate vero sunt isti . arrius et achillas . cum eis autem apostatauerunt athalis . carponius . alter arrius . sarmacius . euzoius . lucius . iulius . menas . et belladius . gaius secundus . et theonas qui episcopi aliquando sunt dicti. Ea vero que opinantes loquuntur huiusmodi sunt. Non semper inquit deus pater fuit non spiritus fuit dei verbum sed fuit quoniam deus pater non fuit . dei autem verbum ex non existentibus factum est existens enim deus non existentem ex non existente fecit. Quapropter fuit aliquando . quando non fuit . Creatura enim est et factura filius . neque

similis est patri scdm substantiam neq; verus est. neq; vera sapientia
 eius est. neq; verum naturaliter p̄ris verbū est. sed vnus quidem
 creaturarū et facturarū ē, Abusue autē dicit verbū et sapiētia factū
 et ip̄e existēs ī propo dei verbo et ī dei sapiētia; in qua et oīa et ip̄m
 fecit deus, Vnde et conuertibilis est et mutabilis p̄ naturam sicut et
 vniuersa rōnabilia. Peregrinum enī et extraneū et remotū est ver-
 bum a paterna substantia et inuisibilis est filio pater. Non enī perfe-
 ctē et integre nouit filius patrem neq; eum p̄fecte vidē potest, Nā
 nec suam substantiam nouit fili? sicut est. propter nos enī factus ē
 ut nos p̄ eū tanq̄m p̄ instrumentū crearet deus et nequaq̄m substi-
 tisset nisi nos deus facere voluisset. Requisiuit ergo quidam eos.
 Si potest dei verbum ouerti sic dyabolus est ouersus. et nequaq̄m
 dicere timuerūt. vtiq; potest; tanq̄ nature ouertibilis existens. fa-
 ctus aiunt et vertibilis est. Nec itaq; dicētes id est arriū et qui cū
 eo sunt et in his impudenter instantes ip̄os et sequaces eorū. nos q̄-
 dem cum ep̄is egipti et libiarum pene centū ouenientes anathema-
 tizamus, Qui vero circa eusebiū susceperunt. miscere studentes ve-
 ritati mendaciū et impietatem cū pietate sociare. h̄ non preualebūt
 Vncit enī veritas. nec vlla cōmuniō ē luci cū tenebris neq; concor-
 dia xp̄i cum belial. Quis etenī talia audiuit aliq̄n? Aut q̄s nunc
 hoc audiēs verbū non metuet. aut aures otinuo non obdurabit ne
 sermō talīū verborū eius polluat auditus? Quis audiens dicente
 iohanne In principio erat verbum non reprehēdat istos. dicentes.
 fuit aliq̄n quādo nō fuit? Aut quis audiēs ī euāgelio. vnigenit?
 filius. et p̄ ip̄m oīa facta sunt. non odio habebit dicentes quia crea-
 turarū vnus est filius? Quomodo igit potest vnus esse horū que
 per eum facta noscunt? Aut quō vnigenitus qui oīb; scdm illos
 connumeret? Quomodo etiā ex nō existētib; erit. p̄re dicente. eru-
 ditauit cor meum verbū bonū. et iterum. ex vtero ante luciferū ge-
 nui te? Aut quō dissilis patri substantia cui ē imago p̄fecta et splē-
 dor patris qui dicit. qui me videt videt et patrem? Quomodo si
 verbū et sapiētia dei ē fili? fuit aliq̄n q̄n non fuit? Simile est enī
 achi dicant sine verbo et sine sapiētia aliq̄n fuisse deū. vel quō ouer-
 tibilis et mutabilis est qui dicit p̄ se. ego in patre et pater in me?
 et iterum. ego et pater vnum sumus? Per prophetam vero. videte

inquit me videte ego sum et nō mutabor. Nam licet in eo verbo sit dictum illud apli. quia factus homo est tñ mutatus non est. sicuti dixit apl' . hiesus xps heri & hodie ipse et i secula. Que putas causa suavit eis ut diceret. qz propter nos ē factus. cum paulus scribar xpe quem oia et p quem oia ē. Vnde vero blasphemant qz nescit pfecte filius patrem mirāduz nō est. Nam semel hñtes pposituz rebellādi chusto; repercutiūt etiā voces ei' dicētis. Sicut nouit me p' & ego agnosco p'rez. Si ergo ex parte pat' nouit filiū palaz ē. qz et fili' nō perfecte nouit p'rez. Si aut' dicere hoc impiū ē. nouit enī pfecte filium pater; palaz ē. qz sic nouit p' suū verbū; sic et verbum nouit propriū p'rez; et aliū nō est. Nec dicētes et reuoluentes scripturas sanctas frequent' conuicim' eos et rursus tanq' calūniantes mutabantur studētes ad semetipos trahere qd scriptum est. Cum venerit impius i pfūduz maloz spernit. Multe siq' dez hereses ante eos fuerunt que plus q' decet presumētes corruerūt i imprudētiā suā. Isti vero p oia verba sua nitentes erigi ad internecionē diuinitatis verbi per hec illas hereses poti' firma conati sunt anti xpo facti p'inq'oz. Quapropt' et abdicati et anathematizati sūt ab ecclesia. Contristamur itaq' p eoz p'itōe et maxie qz et ipi aliqñ q' ecclie sūt audierūt et nūc ab ea p'sus exiliūt. Nō tñ ammiram' hoc enī et hymeneu' et philetus passi sūt; et ante eos iudas. qui cū eēt secut' saluatozē postea p'itō: factus et apostata. Sed his quidem ipis nō sum' ignari dñs enim p'dixit. Videte ne q's vos seducat. Multi enī veniēt i noīe meo dicentes. Quia ego sum. et tps xpe est & multos errare facient. Ne ergo eatis post eos. Dicēs enī hec saluator. Sed et paulus dixit quia nouissimis t'pib' apostatabūt quidaz a fide sana attēdētes ad spiritus erroris demonūq' doctrinas q' veritatē auersant. Dño si quidem et saluatozē n'ro hiesu xpo p semetipm p'nūciāte & p aplm designāte de talib' osequēter nos p nosipos audietes impietatē eoz anathematizauim' eos sicuti p'dixim' ostendētes eos extraneos a fide ecclie catholica. Indicauim' aut' et vobis dilectissimi atq' carissimi cōministri. nequos eoz si forte tēptauerūt etiā ad vos venire suscipiatis neq' eusebio vl' cuilibet alioz scribenti p eis obediatis. Decet enī nos tanq' xpianos ut oēs oia xpm loquētes et sapientes quasi deo rebelles et aiarū corruptores totis virib' auersem'. et neq'

aue huiusmodi dicam? hominibus ne forte etiam peccatis eorum communicare videbitur. sic beatus iohannes ait. salutate fratres qui apud vos sunt salutant vos qui nobiscum sunt, Theodoricus.

Non solum autem hanc sed etiam ad alexandrum constantinopoleos episcopi missam eius epistolam huic operi inserere non omittam. que clare omnia eius ostendat. ne quis suspicet hec me fide conseribere et post eam ipsius arrii et ceteras quoque epistolas. quibus utique narratio eget historie que nus de scripture veritate testentur et apte que sunt gesta prodeant.

Scriptit enim alexandrinus hec constantinopoleos alexandrio, xiiij.

Carissimo fratri et unanimi alexandrio alexander in domino salutem.

Appetitus potentie hominum pessimorum avaricieque propositum veritati que credit esse precipua solet insidiari per varias seque occasione resistentes ecclesie pietati. Impulsi namque maliuoli a dyabolo in eis operante ad propositam sibi libidine et ab omni reuerentia resilientes conculant iudicij dei timore. De quibus necessarium mihi fuit patientie ac reuerentie vestre significare ut ab huiusmodi caueatis. ne quis forte presumat eorum in parrochias vestras accedere vel per se vel per alios. Valeret enim magis ad seducendum figmentis uti vel literis falsitate compositis. que possunt facere prestigium simpliciter fidei puraque respicientibus. Arrius igitur et achillas coniuratione nuper facta colothi superbia et multi deterius illo secuti sunt. Ille namque hostios culpas pessime voluntatis sue inuenit occasiones. Isti vero dignam illius negociationem respicientes nequaquam subiacent iuris ecclesie pertulerunt. sed spelucas sibi met latronum edificantes incessabilia in eis conciliabula celebrant. noctibus et diebus contra christum agentes et contra nos peruersis libidinibus exerceant que omnes pie et apostolicam accusantes glorie iudaico scemate christo rebollare instituerunt sibi met officinam dignitatem et equalitatem cum prece saluatoris nostri hiesu christi negantes omnes eius salutare dispensationis et humilitatis propter nos habite voce decerpentes. prolatione hanc impietatis sue predicacionem exerce nituntur. quippe diuinitatis eius rationem et ineffabilem glorie quam a principio habuit apud patres penitus euitantes paganorum et iudeorum impiam esse firmant de christo sententiam et laudem propriam ut assolet aucupantes. omnia quidem que contra nos possunt derisiones afferre negociantur sedicionesque nobis cottidie ac persecuciones instituunt. tam iurgia proponentes per aditiones mulierum impudentium quas seducunt quam ipsi communi christianitati derogantes. dum eorum iuencule

circueūt vicos, Insuper inerumpibilem xpi tunicā quam milites di-
uidere noluerunt isti scindē nūc presūmūt et nos quidem vite ipsorū
et nefānda conamina eo q̄ laterent tardius agnoscentes. nūc gene-
ralis decreto ab ecclia adorante xpi diuinitatem eos expulim⁹. Co-
nati tamen sūt illi discursiōib⁹ vti et aduersū nos machinari, Qui
apud vnanimēs cōmīstros nros figurā pacis et vnitatis dignitate
se exercere fingūt. q̄ aut verū ē arripe q̄sdā eorū ad pestem propriā
p̄ boniloquia ficta festināt. & lras ab eis manifestas et indubitatas
exigūt ut relegentes eas seuctis a se personis. sine penitentia eos ī
delictis suis faciant remanē tāq̄ vnanimēs habētes eadē secū dectē-
tes ep̄os. Non enim q̄ apud nos male docuerūt et egerūt ea fatentur
p̄pter que etiā sūt expulsi: sed bec aut taciturnitate contradunt. aut
fictis eos ratiocinationibus et quib⁹dā obumbratiōib⁹ sepiūt. veri-
similib⁹ vō et p̄mposis corruptibilem doctrinā suā velātes eloq̄
attrahūt in deceptionem quēlibet incautū nō abstinētes etiā apud
oīns nre pietati calūniari. Vñ otigit quosdā eorū lris subscribentē
in ecclia suscipi: & maximo sicuti reos immittēte piculo presumentib⁹
talia cōministris eo q̄ neq̄ aplica hoc regula patiat̄ et effundunt
sup diabolicam efficaciam oī xpm. Quapropt̄ ī nullo segnes o caris-
simi ad insinuādā vob⁹ p̄fidiā eorū memetipm̄ erexi. Dicunt enī
q̄ fuit aliq̄n qm̄ nō fuit fili⁹ dei. et p̄ea factus est q̄ p̄us nō fuerat ta-
lis factus. q̄ et aliq̄n fact⁹ ē. qualē et hoīez eē otigit. Cuncta enī in-
quiunt deus ex nō existētib⁹ fecit oīum rōnabiliū et irrationabiliū
creaturis miscere volētes et filiū dei. Quib⁹ verbis consequenter
aiunt eū mutabilis eē nature: & virtutis maliāq̄ captabilem cū ex
nō existētib⁹ eē dicat̄. Diuinas quippe scripturas quib⁹ ostenditur
eum semp eē permentes quib⁹q̄ palā designat̄ īcōmutabilitas verbi
et sapia atq̄ diuinitas que sūt xps. Possum⁹ ergo inquit isti pollutī
et nos filij fieri dei sic et ille. Scriptum est enī. filios genui et exaltaui
Cung illatū fuerit eis q̄ sequit̄ id est ipi autem me spreuerūt quod
naturale nō est saluatoris cū nate sit immutabilis. oī reuerencia se-
meriōps spoliātes aiūt nec aliq̄ hē proprietatem ad deuz. Sed cū sit
ipse natura mutabilis scūt de illo deus prescientia et preconempla-
tione. q̄ cū nō eēt sp̄ietur⁹ eligendus foret ex oīb⁹. Non enī inquit
natura quasi precipuum inter alios filios aliquis habet. Nam nec

naturalit̄ dei fili⁹ est nec aliquā h̄ ad deum proprietatem q̄n etiam
 ipsum nature mirabilis existētes p̄t̄ modatōez diligētiā et v̄tutes
 nō mutātū ad deteri⁹ elegit de⁹ cū et si paulus v̄l petr⁹ ad h̄ p̄ueni⁹
 nihil potuēat ihs hoz filiacione differre. Prop̄t̄ re p̄batiōez igit̄ h̄
 desane dōct̄ne etiā diuinas l̄ras reuoluētes. p̄p̄olūm⁹ illud q̄ i psal-
 mis de x̄po d̄ct̄z ē. dilexisti iusticiā et odisti iniquitatem p̄pterea vn̄xit
 te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo le. p̄re confor. tu. Quia v̄ fili⁹ dei neḡ ex nō existēti
 bus fact⁹ ē neḡ fuit aliq̄n q̄n nō fuit sufficit nos erudiri a ioh̄e euā-
 gelista q̄ ita s̄bit de eo, Vnigenit⁹ fili⁹ q̄ ē i sinu p̄ris, Prouidēte q̄ p̄-
 pe deo ut ostēdēt alterutri⁹ indiuisas res nominauit p̄rez et filiū ex-
 istētes i sinu p̄ris. Sed q̄ int̄ hec q̄ ex nō existētib⁹ facta sūt v̄buz dei
 nequaq̄z onūnat̄, Oīa inq̄t p̄ ip̄m facta sūt p̄p̄az nāq̄ s̄bz designa-
 uit dicēs. oīa p̄ ip̄z facta sūt et sine ip̄o fact⁹ ē nihil. Si enī oīa p̄ ip̄m
 facta sūt s̄ quōd̄ creat̄is ut eēt donauit ip̄e aliq̄n q̄n nō fuit s̄. Nō
 enī vlla rō ē ut qui facit ei⁹ nate sit et illa q̄ fiūt, Si ip̄e q̄dem erat i
 p̄ncipio oīa v̄o p̄ eū facta sūt ex nō existētib⁹ fecit et otarium vide-
 tur his q̄ ex nō substātib⁹ facta sūt hoc q̄ extat et valde discretū. Inē
 p̄rez siq̄dē et filiū nllm demōstrat̄ eē spaciū nec vsq̄ aliq̄z cogitatōez
 hoc aīe fantasia p̄cipiēte. Ex nō extātib⁹ aut̄ creat⁹ mūd⁹ nouellā h̄
 s̄bstātie recentēq̄ natitātē a p̄re p̄ filiū h̄ modi utiq̄ substācialitatē
 cūctis accipiētib⁹. Altius igit̄ adhuc extēplat⁹ v̄bi diuinitatē et creatu-
 rarū v̄niuersā intelligētiaz c̄nscōdētēz reuerētissim⁹ Ioh̄es genit̄az ei⁹
 nec facturā dicē voluit nec p̄ elemēta sillabay factorē ingenitū, Vnē
 enī ingenit⁹ p̄r. S̄z q̄ excedit eugl̄istaz puro q̄ et angl̄oz p̄ceptiōnē
 et c̄nscendit v̄niūsa v̄nigeniti filij ineffabil̄ substātia Nō ergo reoz
 q̄ de pietate cogitātes de hac aliq̄d interrogare p̄sumāt p̄p̄t̄ q̄d di-
 ctū ē. altioza te ne quesieris et difficilioza te noli examinare. nā sicut
 aliaz pl̄imaz et h̄z noticiā humāe p̄ceptiōe celata ē. Quale ē apud
 paulū. q̄ ocul⁹ nō vidit nec auris audiuit nec cor hoīs ascēdit que
 p̄p̄auit de⁹ diligētib⁹ se. Sed etiaz stellas inq̄t de⁹ ad abrahā s̄ non
 potes enumerare neḡ barenā maris et guttas pluuię q̄s enumera-
 nit s̄. Quis ergo audeat exteri⁹ p̄scrutari substātiā dei v̄bū n̄ forte
 v̄elan⁹ sit s̄ de q̄ p̄pheti⁹ spirit⁹ d̄ic̄ Genit̄iōez ei⁹ q̄s enarrauit s̄ nā
 et ip̄e saluator n̄r p̄stare volēs homib⁹ in hoc mūdo colūnis hui⁹
 noticiā ab eis exonerare festinauit significans v̄ltra naturaz esse

omnium rerum hanc animi aduersiōez soli vero patri tantū adiacē
huius scientie sacramētuz. Nlls inqt nouit q̄s ē filiū n̄ p̄r . et patrez
nemo nouit n̄ filiū . nō reor ignorare sapiētes qz uelamuz ē sapere .
ex nō existētibz factū filiū . cum utiqz habeat t̄ple p̄ncipiū q̄d ostēdit
ex nō existētibz factū . Nam si t̄p̄bz inesse oportet h̄ q̄d aiūt erant q̄n
non erat aut spacio sc̄li cuiuscūqz et si uerū est . qz oīa p̄ ip̄z facta sunt
palam ē qz ex om̄e sc̄lz et t̄p̄z ex spacia et aliq̄n inē q̄ repit̄ q̄d aiūt .
fuit aliq̄n q̄n non fuit . p̄ ip̄m facta sūt et quō non ē incredibile euz
qui et t̄pa fecit et sc̄la et momēta ē inē que est illud . fuit q̄n nō fuit .
dicē aliq̄n non fuisse ē Stultū est enī et oī peccato plenū . eum q̄ cau
sa est alic̄ . eundem posteriore dicē illiū genitē cuiū causa est . Prece
dit enī sc̄om eos sapiētia dei que creauit uniuersa . Illud spaciū in
q̄ dicūt . nonoū sc̄z filiū a p̄re . mentiēd̄ sc̄oz eos et scripta que dicūt
primogenitum eū eē uniuerse creature . Consona siquidēz istis cla
mat et magniloquus Paulus dicens deo . Quē posuit oīuz p̄ quē et
secula fecit . Sz etiā in ip̄o creata sūt oīa que in celis et que in t̄ra .
uisibilia et inuisibilia siue p̄ncipia siue potestates siue dominatio
nes siue sedes oīa p̄ ip̄m et in ip̄o creata sūt et ip̄e ē aū oīa . Cū
ergo impia eē monstret argumētatio q̄ dicūt ex nō existētibz factum
necesse ē p̄rez sp̄ eē p̄rem . Est p̄r sp̄ filio p̄nte p̄p̄ q̄ appellat̄ pat̄ sp̄
sibi filio p̄nte . sp̄ est p̄r p̄fect̄ ex sine defectiōe consistens . Non t̄p̄aliter
neqz ex spacio neqz ex nō existētibz generās unigenitū filiū . Quid
autē ampliū sit scelestum q̄z dicē nō fuisse aliq̄n sapiētiaz dei q̄ dicūt .
Ego erā apud eum optans . ego eram cui adgaudebat et aut dicere
virtutem dei aliq̄n extitisse et aut ūbū eiū aliq̄n accepisse p̄ncipiuz et
aut alia ex quibz filiū agnoscat̄ et figurat̄ p̄r . Nam qui splēdorem
gl̄ie nō dicit extare una expimit et p̄ncipale lumē eiū splēdor ē . Si
autem et imago dei nō fuit et sp̄ p̄r nō fuit qz nec eiū imago est . sed
etiam cū non est figura subsistētie dei una p̄mit̄ . et ille qui in oībz
ab eo figurat̄ . Ex quo apparet filietas saluatoris n̄ri nll̄az h̄ns com
munionē ad ceteroz filietatem . Quēadmodū enī ineffabilis eiū sub
sistentia incomparabili excellentia t̄nscendē p̄bat̄ uniuersa q̄bz ip̄e
donauit ut sint . itā et filietas eiū natal̄ existēs p̄me diuinitatis ineffa
bili sublimitate differt ab eis qui p̄ eū i adoptiōez adoptati sūt filij .
Is enī inconuertibil̄ existēs nata p̄fectus est et i oībz nihil egens .

Si vero in utroque mutabilitati subditi egent auxilio, In quo enim
 proficere potest sapientia dei et aut in qua eius veritas augetur et aut de verbum quod
 potest meliorari cum sit vera verumque lumina et Si autem hoc est: quoniam magis
 vecors est dicere sapientiam aliquam aut dei veritatem fuisse infirmitate capta-
 bile aut irrationabilitate verbum et per hoc ratione obscurata aut vero lumina
 tenebras esse mixtas apostolo dicente Que comunicatio luci ad tenebras aut
 que concordia christi ad belial et Nec non et salomone clamante Impossibile est
 vel usque ad opinionem inuenire vias spiritus super petram quam scilicet
 paulum christus est. Porro creature eius homines et angeli benedictiones accipiunt
 virtutibus proficere obedentes mandatisque legitimis quatenus non peccarent.
 Dominus vero noster nataliter filius patris existens ab omnibus adoratur. Illi ergo deponen-
 tes spiritum bunitatis ex bonis operibus et profectu spiritum filiationis accipientes
 per nataliter filium uti fiant et ipsi adoptione filii. Isti autem proprii et nataliter
 precipueque filiationis paulus etiam manifestauit de deo dicens, Qui pro
 filio non peperit sed pro nobis id est qui natura non sumus filii tradidit eum
 Ad distinctionem namque non proprium illum proprium filium esse dixit. In euangelio autem
 hic filius inquit meus dilectus in quo michi bene complacui. In psalmis vero
 saluator ait, Dominus dixit ad me filius meus es tu. Germanitate nature
 declarans significat non esse eius naturales quoslibet alios filios patris istum
 Quid etiam quod ait. Ex utero autem luciferum genui te et nonne dare natura-
 lem demonstrat patris generationis filiationis quam non mox diligentia et exer-
 citatione profectus sed proprietate nature sortitus est et Vnde et ingressibile habet filia-
 tionem omnigenam patris. Rationabiliu vero filiationis non eis naturaliter
 existentem sed oportunitate mox et dono dei etiam mutabile ratio nouit
 Videntes enim inquit filii dei filias hominum accipiunt sibi uxores ex ipsis
 Et iterum filios genui et exaltaui ipsi et me spreuerunt Per esaiam deum
 dixisse diuicimur, Multa dicitur dilectissimi misero omnino esse putatis pluri-
 bus vobis vnanimes ammonere doctores, vos ipsi enim estis diuini et cru-
 diti non ignorantes quod doctrina que nuper de pietate surrexit ecclesiasticarum
 Zebionis et artemonis et zelus pauli samosatani de antiochia si-
 norali omnium episcoporum ab ecclesia pulsi. Cui successores lucianus ex synagogas
 mansueti episcoporum sententia dantur primo tempore quod impietatis fecerunt
 res isti nec nobis et non extantibus illorum plorationes absconditas pullulare fe-
 cerunt arrius et achillas et cum illis oculum malignantium et nescio quomodo in-
 sirta tres ordinati episcopi eo quod consenserunt eis et ad peiora flammam sunt, De

quibus sententia in vna sit probatioe reposita qui salutaris passiois hu-
militate et exinanitione voluntaria paupertate et voces quas propter nos
saluator suscepit memoria retinetis. Igitur ad ostendentes supne et antiq
diuinitatis eius hec congruunt. significatiuisque huiusmodi natalis eius gloria et
impiu et apud patrem mansio clari? explicat. que est illud. ego et pater vnus
sumus. non pater semetipsum appellans neque substantiali duas natus que est vna
declarans. sed quod pater seruandi plenitudinis filius habet perfecte natus pro omnia filius
pater gerens et immutabilis imago eius exaltans atque principalis cause expressa
figuratio. Vnde etiam tunc philippo cupienti videre patrem dominus sine inuidia se
demonstrat. Nam cum dicit ostende nobis patrem ait. qui videt me videt et patrem
Tanquam per speculum sine macula et aiatu per diuinitas eius imaginem contempla-
ret patrem. que sicut in psalmis sanctissimi viri canunt dicentes. in lumine tuo vi-
debimus lumen. quia propter et qui honorat patrem honorat et filium. et qui hono-
rat filium honorat patrem. et recte. omnis namque vox impia que in filio dici presumi-
tur ad patrem que refert. Sed mirum non est quod scripte sunt o carissimi si fallas
aduersus me derogationes et contra piissimum nostrum populum delatas insinuas. hi
enim qui contra deitatem filij dei castra constitunt neque contra nos ingratas calumnias
exercere formidant. quos nec prescopi quepiam dignantur sibi met comparare. neque
preceptoribus et quibus nos ab infantia eruditi sumus equi patiuntur neque omi-
nistros queque nunc vbi que consistunt in mensura sapientie reputant. que
soli sapientes et nihil habentes atque nouorum dogmatum inuatores et quibus sol
reuelata sint que a nullo altero sed sole intellecta noscunt. O scelestas superbia
immensa vesania. vane glorie furor. sapientia satanae in auras eorum nequissimas
vehementer insulsi non deterruit eos antiquum scripturam deo amabiliu expla-
natio non omnium solis reuerentia et de christo ferocitate eorum mansuefecit
quorum scelestas opera nec demones ferre patiuntur quam voces blasphemiam contra
filium dei promere non presumunt. Nec igitur iacta huiusmodi parte virtute dirigant
aduersus eos que in erudita matia contra christum exacuuntur ad bellum. et aduersus
pietatem eius calumnias inferre conantur. Aut enim nos aduersus fabulas
ex quibus inuentus est dici ex inextricabilibus impiis et non scriptis contra huiusmodi christum
blasphemiam predicare idem duo ingenita ipsi potius duorum alterum necessa-
rio esse oportere dicentes ineruditi aut ex non extricabilibus filium esse sapientiu
aut indubitanter dicere ingenita duo ignorantes imperiti quod multum est in
patrem ingenitum et ea que ab eo ex non extricabilibus sunt creata rationalia et ir-
rationalia quorum media existens natura vni genita per quam omnia ex non

extantibus fecit p̄r dei v̄bi ex ip̄o v̄ p̄re nat̄itate h̄c sic et ip̄e d̄ns alicubi
 extat? ē dicēs. q̄ diligit p̄rē diligit filiū q̄ ex eo natus ē. De q̄b̄ nos
 ita credim? sic placet apl̄ice ec̄cie in vnū ingenitū p̄rēz nllaz h̄ntez
 causā ut eēt inoūtibilē et immutabilē sp̄ idē et s̄itr se h̄ntē nec p̄ue:
 ctū nec imminutiōez recipiētes legis p̄pharū apl̄oz euāgeliozq; va:
 torē patriarchaz apl̄oz d̄nm oīm̄q; sc̄toz. Et i vnū d̄nm īhm xp̄z filiū
 dei vnigenitū natū nō ex nō extāte h̄ extāte p̄re nō h̄m corporū simi
 litudies inūsiōib; aut diuisiōib; effluxiōib; sicuti sabellio et valērio
 placet h̄ ineffabilr et inenarrabilr h̄m eū qui dixit sicuti sup̄ posuī?
 genatiōez ei? q̄s enarrabit? Substātia videlicet ei? oī create nature
 imscrutabili existēte sic et ip̄e p̄r imscrutabilis est eo q̄ nō capiat
 rationabiliū nat̄a sciētiā qua p̄r genuit deū. q̄d quidē nō a me oue
 nit dicē viros sp̄ū veritatis impletos. crudiēte q̄ppe nos xp̄i voce q̄
 dicit. null? nouit q̄s est p̄r n̄ fili? et nll? nouit q̄s est fili? n̄ pater.
 Et asserēte eū inoūtibilē et immutabilē se sic p̄rēz nihil egentem p̄:
 fedū filiū eq̄lemq; p̄ri soli ingenito. Imago enī ē integerrīa et im:
 mutabilis p̄ris et oīno imagiēz ouēit eē plenā p̄ quā nō desit aliq̄d
 ab eq̄litate ei? cui? imago ē sic ip̄e d̄ns docuit dicens. P̄r me? maior
 me est. h̄m q̄d semp̄ etiā eē filiū ex p̄re credim?. Splēdor enī ē gl̄ie et
 fiḡa p̄rne subst̄tētie. h̄ nll? hoc sp̄ ad suspiciōez ingeniti sūmat sicuti
 putāt q̄ sensus aīe cecatos h̄nt. nā neq; erat neq; sp̄ neq; añ sc̄la idēz
 est q̄d ingenitū. h̄ nec quilibet human? intellc̄s ab oīb; noīat? in:
 dicare valet hoc q̄d dicimus. ingenitū sic et vos estimare credo et de
 oīz v̄roz ofico p̄posito nllō mō quib;libet noīb; ingenitū declarāti:
 um. Vident enī hec noīa veluti tēpoz eē p̄ouidiua s̄ digne tū ip̄i?
 vnigeniti diuinitatē et veluti dicā antiq̄tatē neq; significare valētia
 Cum sc̄i videlicet viri h̄m suā vn? quisq; virtutē sacramentuz hoc
 apire conati sūt veniaz p̄scētēs ab auditorib; p̄ satisfactiōes ratio:
 nabiles dicēdo de se. Protulim? q̄d p̄ringē p̄ualuim?. Si quid aut
 ultra hoīez expēdāt quicūq; viri et ad mai? immitunt̄ eloquiū illud
 q̄d ait ex parte cognoscim?. Iam putātes eē destructuz palā est quia
 multum spe sua deficiūt. Igit? erat et semper et añ sc̄la q̄dūq; sit nō
 tamen ē id q̄d ingenitū. Ergo ingenito quidē p̄ri p̄pria dignitas est
 seruanda nllaz dicentes causam ei fuisse ut eēt. Filio vero congruū
 d̄istribuat̄ honoz. Sine p̄ncipio enī a p̄re sciam? eius eē natiuitatē

culturam ei sicut prediximus tribuētes pie atq; cum bona opinione
sup eo erat. Et semper et ante secula predicātes, Diuinitatē quippe eius
perscrutantes. h̄i imaginī et p̄scrutatiōni p̄ris p̄fectaz equalitatem p̄
omnia deuouentes xp̄uz uero solū dicentes p̄ris qd̄ ingenuus ē. cū
et ip̄e saluator dixerit. P̄r meus maior me ē. In hac itaq; pia de
patre filioq; sentētia. sic nos diuine scripture docēt. Vnū sc̄tz sp̄uz con
fitemur. qui repleuit et veteres testamenti sanctos homines. Et noui
sacratissimos p̄ceptores. i vnā et solā catholicam aplicāq; sp̄ eccle
siam que et inuincibilis est licet oīs mund⁹ aduersus eaz pugnet et
uictrix totius aduersē impietatis existit. Securos nos faciēte p̄re
familias eius clamat. Habete fiduciā ego uici mundum. Hoc nos
uimus adum post resurrectiōez a mortuis. quoz primitie factus est
dominus n̄r hicus xp̄s carne uera indutus et nō putatus ex dei ge
nitricē maria qui i nouissimis temporib⁹ p̄ damnatiōe peccati ad
humanū genus adueniens crucifix⁹ et mortuus ē. h̄i nō p̄pterea diui
nitate sua minor factus. Resurrexit enī a mortuis assumptus i celoz
est sedet ad dexterā maiestatis. Nec igit̄ ex parte i hac epl̄a figura
ui s̄ onerosū credens singula sub scrupulositate conscribē. eo qd̄ sc̄iaz
sanctum studiū uestrum talia non latere. Nec docemus. nec etiā p̄
dicam⁹. Nec sūt eccl̄ie aplicē dogmata p̄ quib⁹ etiā morim⁹ et destru
ere ea uolentes nullatenus formidam⁹. Qui licet uerberib⁹ a nobis
extorqueant s̄ nos t̄m sp̄em nō auersam n̄raz. Nos igit̄ aduersarij iō
est arri⁹ et achillas et qui cum eis sūt ueritatis inimici ab eccl̄ia sunt
procul expulsi. alieni facti a pia doctrina n̄ra s̄m beatū paulū apl̄j
dicentem. Quicūq; uobis annunciauerit p̄tē qd̄ accepistis. anathe
ma sit licet angelū de celo eē se fingat. h̄i etiā si quis alijs sermonib⁹
domini n̄ri h̄iesu xp̄i et doctrina que s̄m pietatem ē inflat̄ nihil sciē
et reliqua. Nos igit̄ anathematizatos a fraternitate. null⁹ v̄rm su
sc̄piat aut h̄re patiat̄ ea que ab eis uel dicunt̄ uel scribunt̄. Cuncta
enim uelut magi hoīes mentiunt̄. qz ueritatem loqui non possunt̄
Circumeunt deniq; ciuitates nihil studentes aliud q̄ ut amicitiarū
schemate et noīe pacis. p̄ figmenta uel blāuimenta l̄ras dent et acci
piant ut errare faciant p̄ hec deceptas a se mulierculas. Nos igitur
qui contra xp̄m tanta presūmunt. quiq; xp̄ianitati tam publice de
rogarūt q̄ in iudicia p̄secutiōes nob̄ q̄ntū i ip̄is ē excitare nō cessās

Et ineffabile sacramētuz xp̄i natiuitatis eneuare molunt̄. auersa:
 mini dilectissimi et vnanimis atq; ocertatores nobiscū. contra eorū
 uelanam estote presūptioez ad similitudiez comministroz nrorū qui
 indignati sūt et aduersus eos mihi scripserūt. Et i thomo quē etiā
 uobis direxi. p̄ filiū meum archidiaconū subscripserūt. tam totius
 egipti et thebaidis q̄z libie et pentapolis. syrie. licie. pamphilie. asie.
 cappadocie sacerdotes. aliarūq; prouiciarū ad quoz instar etiā uos
 eum confido suscipe. Multis itaq; mihi contra nocētes remedijs exi:
 stentib; etiā hoc inuentum est uile medicamē q; conuertuntur se:
 ducti ab eis ppli. nūc nris sacerdotib; obediētes et ad penitētiā p̄
 eos accedere festinātes. Salutate ad inuicem fraternitatem que
 apud uos est. Valere uos opto in dño carissimi. Sūt autem qui
 anathematizati sūt. ex presbiteris quidez Arrius. ex diaconib; autez
 Achilles Fuzoius Athalis Lucius Sarmacius Iulius Menas. alter
 Arrius et Delladius. Theodoricus.

Consona his direxit et philogonio antiocene presuli ciuitatis
 et eustachio qui tunc beroeā gubernabat celiā et alijs apl'oz
 dogmatū defensorib;. Sed neq; arrius quiescē passus est scripsit
 enim et ip̄e concordib; suis. Quia uero nihil falsi cōtra eum scripsit
 sacratissimus alexander. ip̄e arrius lris suis scriptis ad nicomediē
 sem eusebium protestatus est. Quam eplaz inserere non omitto ut
 communicatores impietatis ei. ignorātib; possim facē manifestos

Capitulū xv.

Domino desiderabilissimo hoī dei fideli orthodoxo eusebio. arri:
 us qui p̄secutionem ab alexandro papa patitur iniuste p̄pter
 uincētem omnia ueritatem quam tu quoq; defendis. in dño salutē
 Patre meo armonio ueniente ad nicomediā. rationale iudicauit
 te salutare per eum sciens dilectioez pariter et effectū quem circa fr̄es
 propter deum h̄re dinosceris. Vehementer nos uastat atq; p̄sequit̄
 et omnem benignum animū mouet aduersum nos ep̄s. ita ut etiā
 de ciuitate nos expulisset uelut hoīes sine deo. quōz nō concordam̄
 ei publice dicenti semper deus semper filius. simul pater simul filius
 coexistit ingenito deo fili; semper genitus est ab ingenito genitus ē.
 Neq; cogitatione s; Neq; athomo quodaz precedit deus semper filius
 ex ip̄o deo est. Et quōz Eusebius frater tuus cesariēsis et theodotus

et paulinus et athanasius et gregorius et ecclus. et omnes p orientē dicunt quia p̄existit deus filio sine principio s̄ anathema facti sūt. p̄ter solum philogonium. et belladicum. et macharium homines hereticos ineruditos. quorū alij quidem dicūt filiū eructationē. alij vero propositionem. alij coingentum. Quas impietates nec audire possumus licet innumeras moites nobis minent̄ heretici. Nos aut̄ quoniam dicim⁹ et sapimus et docuimus et docemus. q̄ filius non est ingentus. nec ingenti pars v̄llo modo neq̄ ex aliquo subiecto. s̄ quoniam voluntate et consilio substitit ante tempora. et añ secula plenus deus v̄migenit⁹ conuertibilis et antequam generaret̄ aut crearet̄ aut p̄destinaret̄ aut funderet̄ nō erat. ingentus enī nō erat. persecutionē patim⁹ q̄ dixim⁹ principiū h̄i filii. de⁹ aut̄ sine principio est. et q̄ dixim⁹ ex nō extātib⁹ ē sic aut̄ dixim⁹. s̄m q̄ nec pars dei ē nec ex aliquo subiecto p̄pterea p̄secutionem patim⁹. de cetero tu nosti. Valere te ī domino c̄pto memoīe tribulationū n̄rāz collucianista vere eusebie id ē pie. Eusebius itaq̄ cesarie erat ep̄s. theodosius laodicie. tiri paulin⁹. athanasius anazarbi. et gregorius bepti. Scius aut̄ lidde. Lidde vero est que nūc diospolis appellat̄. Nos ergo Arr̄scordes se h̄re gloriabāt. Nestes autē vocauit Philogonium p̄sulē v̄bis antiochene Belladiū tripoleos et Machariū hierosolimoz adūsus eos sarciendo calūnias. quōz eternū et añ secula filiū et cum p̄re equi honoris eidemq̄ substantie p̄dicabāt. Nāc igit̄ Eusebius dum suscepisset epl̄az et ipse venenum sue impietatis euomit. Scripsitq̄ hoc modo paulino episcopo tiri.

Sedecimum.

DOMINO meo paulino s̄ Eusebius in dño salutem. Neq̄ domini mei eusebij̄ studium pro veritate verbi tacitum est. Sed vsq̄ ad nos peruenit. Neq̄ tuum domine super hac causa silentium. Et ut consequens erat. De domino quidem meo Eusebio letati sumus s̄ de te vero tristamur. arbitantes taciturnitatem tanti viri n̄ram esse deuotionem. Quapropter rogo te scientem. quoniam indecens est virum sapientem alia sapere et tacere veritatem. ut spiritali ratione commotus s̄ ad conscribendum de huiusmodi rebus incipias. cum et tibi sit vtile et audientib⁹ te s̄ maxime dum p̄ consequentiam scripture s̄ et vestigia sermonum eius et volūtatis scribē

cuncta volueris : quoniam neque duos ingenitos audiuius aliqui
 neque unum in duos diuisum neque corporale aliquid passum esse di-
 dicimus aut credimus domine meus : Sed unum quidem ingenitum
 unum vero ab eo vere et non ex eius substantia factum et vniuersaliter
 dicendum nequaquam cum ingenta natura participantem aut existi-
 tem ex eius substantia. Sed factum perfecte aliud natura atque virtute
 quantum attinet ad integram similitudinem affectum potestatemque
 factoris factum scilicet inenarrabiliter quod etiam cogitationi non so-
 lum humane sed etiam que ultra omnes homines est incomprehen-
 sibile iudicamus et credimus, Et hec quidem non rationibus nostris
 obstricti : Sed ex scriptura sancta discimus creatum esse et
 fundatum et genitum substantia et incommutabili et ineffabili natura
 similitudine factoris. Sicut ipse dominus ait, Deus creauit me ini-
 cio viarum suarum in opera sua et ante seculum fundauit me an-
 te omnes colles genuit me. Si autem ex eo hoc est ab eo erat quasi
 pars eius vel ex fluxu substantie nequaquam creatus aut fundatus esse
 diceretur. Neque tu hoc ignoras domine vere quia quod ex ingeni-
 to existit creatum iam ab alio aut ab eo aut fundatum non erit. Ab
 inicio ingenitum eum dicere offensionem quandoque prebet quasi ex
 substantia paterna sit natus et habeat ex eo equalitatem nature. Sci-
 mus enim quia non de eo solo genitum dicit scriptura : sed etiam
 de dissimilibus ei natura per omnia, Nam et de hominibus ait,
 Filios genui et exaltaui : Ipsi vero me spreuerunt, Et iterum, Deum
 qui te genuit dereliquisti. Et in alijs quidam ait, Qui peperit
 guttas rois non naturam ex natura narrans : sed vniuersumque
 creature ex eius voluntate natiuitatem. Non enim ex eius substan-
 tia sunt : sed omnia voluntate eius facta sicuti facta sunt, Ille liqui-
 dem deus est hec autem ad similitudinem eius verbo similia futura
 secundum spontaneum motum facta et omnia quidem per eum a
 deo facta cuncta tamen ex deo. Que percipiens et exponens. *fm data*
tibi diuinitus gratiam : scribe domino meo Alexandro festina, Con-
fido enim : quia si scripseris ille conuertitur. Saluta omnes qui
in domino sunt, Valente te et pro nobis orate gratia dei custodiat omne.
Talia et isti alterutris scribebant contra veritatem se armantes
ad prelium. *Capitulum xvij. Socrates.*

Et peius fiebat malum ad contentiōis incendiū per eos qui
hec scripta suscipiebant. Consentientes igitur alexandro 62 in
eius domo subscribebāt; alia vero contraria faciebant. Precipue tñ
mouebat ex aduerso nicomediensis eusebius; quōz ī eplā sua gra-
uiter eius memoriā fecerat alexand. Poterat aut illo tpe nimis euse-
bius quia tunc imperator nicomediam morabatur. Nam ibi ante
paululū tempus dioclecianus et circa eū regalia constituerāt. Pro-
pterea ergo multi epoz obediebāt eusebio et ille frequenter scribebat
alexandro quidē ut deserēs questionē que mouebat tumultū suscipe-
ret arriū et sequaces ei? per ciuitates autem diuersis episcopis ne
consentirent scriptis alexandri. Vnde omnia erant valde turbata.
Non enim solummodo ecclesie presules ratiocinatiōibz inter se certa-
re videbantur. sed etiam populus diuisus erat. Alij nāq; istis alij
vero consentiebant illis. Et ad tantum causa venit incendiū ut in
publico et in ipsis theatris xpianitati derogaretur. Hi quidem in
ipsa alexandria positi tanquā iam victores de superioribus persecu-
tionibus facti potius armabant legationesq; mittebāt ad compo-
uinciales epos. Hi vero in alteram diuisi partem; illorum simili
seditioni cōmunicabant.

Capl. Decimumodauum. Socrates.

Incebatur igitur arrianis qui dudū fuerant ab ecclesia segre-
gati. Qui vero sint isti dicendum est. Sub petro alexā-
drine ciuitatis epo. qui suscepit diocleciano imperante martirium.
melicius quidam eps vnius ciuitatis egiptoz depositus est. Et ppē
alias multas causas et maxime quia ī persecutione fide negata sa-
crificauerat. Ergo damnatus habuit multos sequaces et heresiarch-
es fact? ē eoz qui haden? ab eo in egipto meliciam vocant nllāz iu-
sticie satisfactiōē hñs cur remanserit ab ecclesia separatus. dicebat
quidem iniusticiam se passum. et obloquebatur sepius derogabat q;
petrum. Sed petr? in psecutiōe pcepta martirij palma defūd? ē. Ille
v̄ retulit dectiōes in achillam qui p? petrū suscepit epātū. Et rurs?
in alexandriū q? p? achillā noscīt ordinar?. In? hec igit supuēit qstio
arriana et melici?ona cū suis defēdebat arriū aspiratiōe facta cum eo
adu? ipm Quibz cūq; enī pua videbat arrij secta suscipiebāt sup ar-
rio alexandri secticiā tāq; iustū v̄ cōfētaneos arrij ei? videtur eē dectū.

Scribebant autem et qui circa eusebium nicomedie et alij quibus arrij opinio complacebat quatenus solueret quidem premissa danato et in ecclesiam damnati reducerent quasi nichil mali profiterent. Sic itaque diuersis epistolis ad alexandrinum episcopum destinatis fecerunt harum epistolarum collectiões. Arrius quidem earum que per se erant alexander autem contrariarum. Et hinc occasio contentiōis oborta est heresibus que nunc ubique circūuolant. hoc est arrianorum eunomianorum et quicumque a macedonio nomen habet. Singuli namque ipsi epistolis testibus uti sunt in defensionem heresis sue.

Sozomenus.

Cum vero sepe supplicantes alexandro qui circa eusebium non indignassent eum et tanquam iniuriam passi malignabant et aciores ad robotandum arrij dogma sunt facti. Conciliūque in birbinia colligentes scripserunt episcopis uniuersis. ut tanquam recte creditibus communicarent arriam et agerent ut alexander quoque communicaret eis. Dumque eorum studiū defecisset et alexandro nequaquam consentiente legatiōi fungitur arrius apud paulinum tiri episcopum et eusebium pamphili pontificis cesaree palestine et patrophilum scythopoleos petens una cum suis ut iuberet cum populo qui cum eo erat sollempnia sacramenta ecclesie celebrare tanquam ipse prius presbiterorum habuisset officium et eē dicens consuetudinē in alexandria sicut etiam nunc ut uno existente super omnes episcopos presbiteri seorsum ecclesias obtinerent et ipsos in eis collectas sollempniter celebraret. Tunc illi una cum alijs episcopis in palestina congregati et tale decretum super petitione arrij protulerunt iubentes collectas eos exercere sicuti prius et esse tamen subditos alexandro pontifici et deprecari semper ut eius pace et comunione fruerentur. Cūque etiam in egipto multis concilijs celebratis heresis pulularet et ita ut usque ad regalia perueniret et non mediocriter constantinus imperator affligebat eo quod religione nuper inchoante crescere multos christi anitate dogmatum discordia reuocaret. Et propterea culpabat et arrium et alexandrum et eisque scribens arguebat. Quia cum latere potuisset hec questio eam deduxissent ad medium et uehementi studio contentiones mouissent que nec querenda erat nec ab initio cogitanda aut cogitata potius taciturnitati iure tradenda. Cum utique ab alterutris non se iungi potuissent licet ex aliquo parte dogmatis dissonaret alexandro siquidem et arrio aliquam culpam aliquam suades talia scripsit quorum litterarum parte

hic poni non est incongruum, Tota enim epistola in libris eusebii
posita est in vita constantini, Socrates, Ca. xix.

Viciorum constantinus maximus pius alexandro et arrio, Didici
ci tunc nata presentis questionis origine: quoniam tu o alexander a
presbiteris requirebas. quod unusquisque eorum de quodam loco in lege
conscripto. magis autem pro vane cuiusdam questionis parte sentiret: et
tu quod arrius quod neque principio cogitari debuerat aut cogitatum taciturni-
tati tradi potius competebat. Illud improvide protinus obiecasti. unde
discordia inter vos emergente misteria contemnunt. sanctis vero populis
in utraque diuisus communis corporis congruentia separant. Ergo utique
vestrum ex equo voluntate prebent. in quo vos cofamilis vestri iuste
monet obediat. Hoc itaque neque requirere dignum est: neque de talibus
respondere querentibus. Quisquam enim questionum. que non cuiusdam legis
necessitate proponuntur. inutilis vacationis tempore exquirunt. et licet
causa cuiuspiam natalis exercitii fiat. tamen debemus eas intra sensum clau-
dere: et non prompte in publica et conciliabula deportare nec om-
nium auribus inconsulte committere. Quotus enim est unusquisque ho-
minum ut possit ita magnarum rerum et valde difficultium virtutem aut
ad perfectum inspicere aut interpretari digne? Ac si quis hoc facere diffi-
cile tamen possit. quante parte populi suadebit? Aut quis tantarum questionum
subtilitates extra lapsum sui periculum sustinebit? Ergo fugienda sunt
in talibus multiloquia: ne forte dum infirmitati nostre nature minime
quod proponit explicat. mente discentium auditorum pro tardiore intel-
lectu ad perfectam questionis perceptionem puenire non valente ad nocentem
blasphemie aut scismatis populi adducat. Quapropter et interroga-
tiones incaute. et responsiones improvide. equam alterutris veniam
tribuant ex utroque. Non enim pro summo legis mandato apud vos occa-
sio certaminis inflamata est: neque noua quedam pro dei religione hesis
introducenda. Sed vna eandemque rationem habetis sicut etiam vnum comunio-
nis signum. Vobis enim inter alterutros pro paruulis et valde modi-
cis contendentibus causis. tantum dei populum quem vestris orationibus et pruden-
tia conuenit gubernari discordare nec decet nec omnino phas esse credi-
bile est. Ut autem paruo quodam exemplo sapientiam vestram moneam: Nostis
etiam ipsos philosophos quia in vno quidem dogmate cuncti con-
sentiunt. Cum vero in quodam sententie parte discordant licet discipline

virtute separētur. tñ adinuicē corporis vnitāte cōspirant, Cum hec
 ita sint: quāto potius iustū est. vos magni dei ministros in volun-
 tate religiōis alterutris eē concordēs. Consideremus itaq; ratione
 maiori. et ampliori intelligētia cogitemus si recte se habeat propter
 parua et vana sermonū cētamina fratres fratrib; resultare. et hōiez
 concilij p vos impia contētiōne discerpe dū ad inuicē pro sic parui^s
 et nequaquā necessarijs litigatis vulgaria sūt hec. et infātium ma-
 gis fatuitatib; cōmodāda. q̄ sacroz viroz et prudentiū intelligētie
 consona. Recedam; ergo volētes a tēptatiōib; dyabolicis. Magn; noster
 deus saluator vniuersoz cōmune omib; lumen effulsi. Cui; p-
 uidentia hoc meū ministri dei studiū ad perfectionē venire pmit-
 tite vt vos illius populū mea allocutiōe et ministerio et monitiōis
 instantia. ad sinodalem possim reuocare cōmunionem. q; sicuti dixi
 vna quedā in vobis est fides et vnus scdm vos hereseos intellectu^s
 legis q; pceptū suis partib; in vnius volūtatis propositum tendit
 Hoc ergo qd vobis int alia contentiōne excitauit quōz non attinet
 ad totius legis virtutem. separatiōez quādam et sediciōnē inter vos
 non debet efficere. Dico aut hec non tanq; cogēs vos omib; modis
 huic satis optime et qualiscunq; sit consentire questiōni. Potest enī
 et honor concilij a vobis integer custodire et vna atq; eadem oību^s
 cōmunio conseruari: licet aliq; in vobis particulariter ad inuicē p-
 paruo quodā contētiō gñetur. quōz non omēs i oībus idem volū^s
 neq; vna i nobis natura versat. aut volūtas vna cognoscit. De
 diuina siq; p- uidentia vna quedā in vobis sit fides vna prudē-
 tia vnus in deo consensus. Que vero pro his friuolis questiōib;
 inter alterutros disputata sunt. licet non in vnam sententiā colli-
 gantur. manere tñ intra sensum debēt mentis ineffabilitate huata
 Communis autē caritas p̄cipuū sacramentū et veritatis fides et ho-
 nor circa deū atq; religiōez legis: apud vos incōcussa p̄maneat.
 Reuertimini ergo ad alterutras amicitias atq; gratiā reddite vni-
 uerso ppl'o vros amplexus: vos q; ipos velut p̄prias animas expi-
 antes alterutros rursus agnoscite. suauiores enī crebro sūt amicitie
 post inimiciarū causas ad concordia restitute. Reddite ergo mibi
 tranquillos dies noctes q; securas. ut quedā iocūditas puri lais et
 vite iam quiete apud me letitia conseruetur si non fuerit necessitas

ingemendi et semp lacrimis ingrauari. et neq̄ seculum libeter ferre
uiuendi, Dei naq̄ p̄p̄os id est confamilios meos sic iniuste et noxia
vri contentioe diuisos congregari iam tempus est, Vt autem h̄z
moui tristitie mee magnitudinē sentiatis audite, Dudum veniens
ad nicomedensium ciuitatem. repete ad orientē pergere festinabam
Cunq̄ ad vos tenderē et plura iam parte vobiscū eē. huius rei
nuncio sum retētus. nec oculis videre compellerer que impossibile
iudicabam ad sensum posse aurū puenire. Quapropter aperite
iam michi per v̄r̄az concordia orientis vias. quas contentioe clau-
sistis alterutra, Velociterq̄ michi concedite eosq̄ ip̄os et alios vni-
uersos populos videre letos et p̄ cōmuni oīm concordia ac libtate.
debitā gratiarū actionē fauorabilibus eloquijs deo persoluere.

Alexandrio siquidem et arrio nūc cul: Ca. xx. Sozo-
pando nunc ammonendo hec scripsisse dinoscitur. Graui-
autem ferebat audiens aliquos extra oīm statutū agere pasce festiui-
tatem, Tunc etenī in vrbibus orientis discordātes quidam ab hac al-
terutra quidē societate diuisi non erāt. iudaice tñ festiuitatem dñi-
cam celebrabāt. et ut assolet splendore collecte tali discretioe sedabāt.
Propter vtrazq̄ igit̄ quietā eccl̄iaz festinabat p̄nceps s̄ leḡ putans b̄
malū posse p̄ocupare anteq̄ ad plurimos perueniret misit virū cir-
ca se fide et vita simul insignem. et confessioibz p̄iorū t̄p̄um pro do-
gmate cōprobatū qui cōpacaret egiptios p̄t̄ dogma tumultuantes
et orientales propter pasca discordes, Fuit aut̄ osius coroube ciuitatis
episcopus. Cunq̄ preter spem causa p̄cederet et heresis potius q̄m
pax sperata valuisset. nichil impetrans remeauit qui fuerat pro pa-
ce directus eccl̄iarū, Tunc illud famosissimū in nicea concilium
feruor p̄ncipis excitauit. publicis a finis atq̄ mulis et curracibz eq̄s
episcopos et qui cum eis erāt ad synodum venire p̄capiens,

Historie tripertite Sozomen liber primus explicit.
Incipit ei2dē historie liber .ij. Incipiūt tituli libri secundi.
Epresulibus eccl̄iarū qui interfuerūt niceno cōcilio. Ca. .ij.
De libellis oblati impatore et ab eo iussis incendi et disputa-
tione dogmatis ariani. Caplm̄ Secundū.
De laico simplici confessore virum dialeticum supantem. et de sene
simplici. philosopho. christianum dogma pandentem. Tercū.